

REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLICA KOSOVO - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
USTAVNI SUD
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, dana 5. decembar 2023. godine
Ref.br.: AGJ 2306/23

PRESUDA

u

slučaju br. KI74/22

Podnositelj

Zoran Đokić

Ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda, Pml br. 19/2022, od 15. februara 2022. godine

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

U sastavu:

Gresa Caka-Nimani, predsednica
Bajram Ljatifi, zamenik predsednika
Selvete Gérxhaliu-Krasniqi, sutkinja
Safet Hoxha, sudija
Radomir Laban, sudija
Remzije Istrefi-Peci, sutkinja
Nexhmi Rexhepi, sudija i
Enver Peci, sudija

Podnosioci zahteva

- Zahtev je podneo Zoran Đokić (u daljem tekstu: podnositelj zahteva), koga zastupa Ljubomir Pantović, advokat iz Mitrovice.

Osporena odluka

2. Podnosioci zahteva osporavaju ustanost presude [Pml. br. 19/ 2022] Vrhovnog suda Republike Kosovo, od 15. februara 2022. godine (u daljem tekstu: Vrhovni sud) u vezi sa presudom [APS. br. 22/ 2021] od 12. oktobra 2021. godine Apelacionog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Apelacioni sud) i presudu Osnovnog suda u Prištini [ST. br. 15/ 19] od 11. februara 2021. godine (u daljem tekstu: Osnovni sud).

Predmetna stvar

3. Predmetna stvar je ocena ustanosti presude Vrhovnog suda, kojim su podnosiocu zahteva navodno povređena njegova osnovna prava i slobode zagarantovana članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav) u vezi sa članom 6 (3) (a) i (d). (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP), i članom 9 (2) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i njegovim protokolima (u daljem tekstu: MPGPP).

Pravni osnov

4. Zahtev se zasniva na stavovima 113. (1.) i (7) [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, i članovima 22. (Procesuiranje podnesaka) i 47. (Individualni zahtevi) Zakona br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 25. (Podnošenje podnesaka i odgovora) Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik o radu).
5. Dana 7. jula 2023. godine, Poslovnik o radu Ustavnog suda Republike Kosovo br. 01/2023, objavljen je u Službenom listu Republike Kosovo i stupio je na snagu 15. dana od dana objavljanja. Shodno tome, prilikom razmatranja zahteva, Ustavni sud se poziva na odredbe gore navedenog Poslovnika. S tim u vezi, u skladu sa pravilom 78 (Prelazne odredbe) Poslovnika o radu br. 01/2023, izuzetno, pojedine odredbe Poslovnika o radu br. 01/2018, i dalje će se primenjivati u slučajevima registrovanim u Sudu pre njegovog stavljanja van snage, samo ukoliko su i u meri u kojoj su povoljnije za stranke.

Postupak pred Ustavnim sudom

6. Dana 31. maja 2022. godine, podnositelj zahteva je predao zahtev Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud).
7. Dana 8. juna 2022. godine, predsednica Suda je odlukom GJR. br. KI74/22 imenovala sudiju Selvete Gérxhaliu-Krasniqi za sudiju izvestioca i Veće za razmatranje, u sastavu sudija: Gresa Caka-Nimani, predsedavajuća, Bajram Ljatifi i Safet Hoxha, članovi.
8. Dana 8. juna 2022. godine, Sud je obavestio podnositelja zahteva o registrovanju zahteva i kopija zahteva je poslata Vrhovnom sudu.
9. Dana 16. decembra 2022. godine, sudija Enver Peci je položio zakletvu pred predsednicom Republike Kosovo, čime je započet njegov mandat u Sudu.
10. Dana 7. novembra 2023. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudiye izvestioca i jednoglasno je preporučilo Sudu prihvatljivost zahteva i ocenu u meritumu.
11. Istog dana, Sud je glasao jednoglasno da je zahtev prihvatljiv; i većinom glasova, da nije imalo povreda člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (3) (a) i (d) (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a.

Pregled činjenica

12. Dana 31. maja 2019. godine, Specijalno tužilaštvo Republike Kosovo (u daljem tekstu: Specijalno tužilaštvo) je podiglo optužnicu PPS. br. 23/ 2018 protiv podnosioca zahteva, zbog krivičnog dela Ratni zločin, što predstavlja tešku povredu člana 3. Ženevske konvencije, u skladu sa članom 152. stav 1. Krivičnog zakonika Kosova i člana 142. Krivičnog zakona SFRJ-a. Ratni zločini su teške povrede zakona i običaja koje se primenjuju u oružanim sukobima koji nisu međunarodnog karaktera, a koji se gone na osnovu člana 153. stav 1. stav 2.1, 2.2, 2.5, 2.8, 2.13 i člana 3. Krivičnog zakona Kosova.
13. Osnovni sud je zakazao i održao početni pretres, na kojoj je podnosiocu zahteva pročitana optužnica, nakon što je predsednik veća potvrdio da je podnositelj zahteva razumeo sadržaj optužnice, data mu je mogućnost da se izjasni da je kriv ili da nije kriv.
14. Podnositelj zahteva se izjasnio da je nevin za krivično delo za koje se tereti u optužnici.
15. Dana 8. januara 2021. godine, Specijalno tužilaštvo je izmenilo i proširilo optužnicu PPS. br. 23/ 2018, od 31. maja 2019. godine, obrazlažući da je „*tokom sudskega ročišta, ispitani dokazi su dokazali da je činjenično stanje predstavljeno u optužnici izmenjeno, a sa druge strane, sproveđenjem dokaza tokom sudskega ročišta, otkriveno je da je optuženi Zoran Đokić počinio još jedno krivično delo, na osnovu odredaba članova 350., stav 1. i 351. stav 1. ZKP-a*“.
16. Izmena optužnice odnosila se na period mart - april 1999. godine, kojom se podnositelj zahteva teretio da je u saizvršilaštvu sa drugim licima otisao u naselje „Kristal“ u Peću, i učestvovao u akciji koja je započeta zbog ubistva i proterivanja albanskog stanovništva iz njihovih domova.
17. Proširenjem optužnice za period mart-april 1999. godine, podnositelj zahteva se teretio da je: „*Tokom meseca mart - april 1999. godine, tačnije 28. marta 1999. godine, u naselju „Kod solitera“ koje se sada zove „Rrokaqelli“, u Peću, u saizvršilaštvu sa organizovanom kriminalnom grupom srpske nacionalnosti, među kojima je bio i lice sa imenom S i do sada neidentifikovana NN lica, u policijskim, paravojnim i vojnim uniformama, nanela veliku patnju ili oštećenje telesnog integriteta ili zdravlja, sproveđenjem mera zastrašivanja protiv ugroženog civilnog stanovništva, izvršila ubistvo, opljačkala grad ili mesto, naredilo raseljavanje civilnog stanovništva iz razloga vezanih za sukob namerno usmeren protiv civilnog stanovništva ili protiv određenih civilnih pojedinaca koji nisu direktno uključeni u sukob. Optuženi je, zajedno sa drugim licima, nasilno ulazio u kuće albanskog stanovništva, tražeći lice po imenu L, koje tog dana nije bilo u njegovoj kući, a zatim su otisli u kuću oštećenog AN, pucajući oružjem - kalašnjikovom u vazduh a zatim im je nasilno naredio da u roku od 5. minuta napuste svoju kuću, obraćajući im se na albanskom jeziku „Albanci moraju svi biti pobijeni, idite u Albaniju“, primoravajući ih tako oštećenog A i ostatak albanskog stanovništva da napuste svoje domove, razdvajajući ih u suprotnim pravcima, jedne članove porodice u pravcu Albanije, a druge u pravcu Crne Gore“.*
18. Specijalno tužilaštvo je optužilo podnosioca zahteva da je počinio krivična dela: *Ratne zločine koja predstavljaju tešku povredu zajedničkog člana 3. Ženevske konvencije, koji se gone po članu 152. stav 1. Krivičnog zakona Kosova i članu 142. Krivičnog zakona RSFJ-a, ratne zločine uz tešku povredu zakona i običaja koji se primenjuju u oružanim sukobima koji nisu međunarodnog karaktera i koji se gone prema članu 153., stav 1. i podstav 2.1, 2.2, 2.5, 2.8, 2.13 12.15 i članu 3. ZKP-a, u fiktivnom stvarnom spajanju.“*

19. Dana 11. februara 2021. godine, Osnovni sud je presudom [ST. br. 15/19] odlučio sledeće: **(i)** Optuženom Zoranu Đokiću (podnositac zahteva) izriče se kazna zatvora u trajanju od 12. (dvanaest) godina, u koju se uračunava i vreme provedeno u pritvoru; **(ii)** U skladu sa članom 367. stav 2. PKZK-a, nastavlja se pritvor podnosiocu zahteva do pravosnažnosti ove presude, ali ne duže od vremena predviđenog izrekom ove kazne; **(iii)** Nalaže se podnosiocu zahteva da plati iznos od 700 (sedam stotina) evra na ime troškova krivičnog postupka u roku od 15. dana od stupanja na snagu ove presude; **(iv)** Oštećena lica V.B., L.Z., M.Z., Sh.K., M.Xh., F.M., L.H., F.H., i A.N., upućena su da svoja prava ostvare u redovnom građanskom postupku.
20. Osnovni sud je podnosioca zahteva proglašio krivim jer je počinio krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. u vezi sa članom 22. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, u vezi sa članom 3. Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine i članom 4. Protokola 2 od 8. juna 1977. godine, aneks Ženevske konvencije, kojom je osuđen na kaznu zatvora od 12. (dvanaest) godina, uz koju će mu se uračunati i vreme provedeno u pritvoru.
21. Osnovni sud je objasnio da je podnositac zahteva optužen da je 28. marta 1999. godine, u naselju „Kod solitera“ koji se sada zove „Rrokaqelli“ (Soliter) u Peći, podnositac zahteva u saizvršilaštvu sa grupom srpskih oružanih snaga (rezervnog sastava policije, vojnika i paravojnih snaga) u uniformama, u cilju nanošenja velike patnje i oštećenja zdravlja i telesnog integriteta, primenom mera zastrašivanja i terora nad nezaštićenom i nenaoružanom civilnom stanovništvu, naredio proterivanje albanskog civilnog stanovništva koje nije bio direktno umešano u sukob. Podnositac zahteva je sa drugim licima nasilno ulazio u kuće albanskih državljanina i tražio lice po imenu L, koje tog dana nije bilo u njegovoj kući, zatim su ušli u kuću žrtve A.N., pucajući iz automatske puške u vazduhu i nasilno im naredio da izađu iz kuće u roku od 5 minuta, i obraćajući mu se ponižavajućim rečima. Time su A.N. i druge albanske građane naterali da napuste svoje domove, odvojivši ih u suprotnim pravcima, pojedine članove porodice u pravcu Albanije a druge u pravcu Crne Gore.
22. Osnovni sud je objasnio da je podnositac zahteva optužen da je 29. marta 1999. godine, u naselju „Kristal“ u Peći, u saizvršilaštvu sa grupom srpskih oružanih snaga (rezervnog sastava policije, vojnika i paravojnih snaga) u uniformama, u cilju nanošenja velike patnje i oštećenja zdravlja i telesnog integriteta, nad nezaštićenom i nenaoružanom civilnom stanovništvu albanske pripadnosti izvršili ubistva, pljačke i naredili proterivanje albanskog civilnog stanovništva iz njihovih domova, iz razloga koja se vežu sa oružanim sukobom, iako je civilno stanovništvo bilo nezaštićeno i nenaoružano i nije učestvovalo u borbama. Tako da je porodica povređenog L.H., tačnije njegov brat B sa porodicom i dvoje dece L.H., nasilno su proterani iz kuće, nakon što su ušli u narandžasti automobil tipa „Yugo 45A“, pokušali su da ih zaustave i obratili se rečima „stani, stani“ i da bi ih ubili pucali su u njihovom pravcu, u kom slučaju je automobil pogoden sa četiri hica (metaka) u kojoj je bilo i dvoje maloletne dece oštećenog L.H. Stariji devetogodišnji dečak koji je držao svog trogodišnjeg brata za ruku da ga zaštititi, pogoden je u desnu ruku, dok je mlađeg sina pogodio metak u leđa, nanevši telesne povrede.
23. Osnovni sud je, između ostalog, utvrdio: **(i)** na osnovu zakona koji su bili na snazi tokom rata na Kosovu i međunarodnih konvencija, zaključeno je da ratni zločini protiv civilnog stanovništva mogu biti počinjeni tokom rata, oružanog sukoba ili okupacije; **(ii)** prema ovim lokalnim i međunarodnim pravnim aktima, žrtve ili objekti zaštićeni zakonom i međunarodnim konvencijama su uglavnom civili, ali se mogu smatrati i pripadnici oružanih snaga koji su predali oružje i predali se, kao i povređena ili bolesna lica; **(iii)** ratni zločini protiv civilnog stanovništva prema članovima 22. i 142. Krivičnog

zakona SFRJ-a, kršenjem člana 3. Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine i kršenjem člana 4. Protokola br. 2 od 8. juna 1977. godine, može počiniti svako ko krši pravila i običaje ratovanja, tako da se od počinjoca ne zahteva da pripada određenoj vojnoj ili paravojnoj formaciji ili bilo kojoj drugoj formaciji; **(iv)** nije sporno da su sada pokojne žrtve H.Z., S.Z., B.B. i R.M., pronađene na masovnom groblju u Batajnici, Republika Srbija; **(v)** u vezi sa kritičnim danom, prvo 28. marta 1999. godine u naselju „Kod solitera“, sada zvanom „Rrokaqelli“ u Peći, a zatim 29. marta 1999. godine, u naselju „Kristal“ u Peći, na osnovu iskaza svedoka dokazano je da je nakon bombardovanja ciljeva srpske vojske i policije, kao i paravojnih snaga od strane NATO vojnog saveza, koje je počelo 24. marta 1999. godine, u gradu Peći, tačnije u ova dva naselja počela je kampanja etničkog čišćenja, koje su svedoci opisali, jer su svi ovi svedoci nasilno proterani iz svojih kuća i stanova zbog albanske nacionalnosti, završavajući uglavnom kao izbeglice u Crnoj Gori; **(vi)** M.Z., koja je bila neposredan svedok ratnih zločina, između ostalog, svedočila je da je kritičnog dana videla V.B. kako glasno plače, što je, zajedno sa drugim dokazima, važno za krivično delo, ali takođe za identifikaciju podnosioca zahteva kao jednog od počinjoca; **(vii)** od jednakog značaja je i izjava M.Z., da je ime podnosioca zahteva čula kao učesnika u zločinu među prisilno raseljenim stanovništvom; **(viii)** iskaz svedokinje - oštećene L.Z. u potpunosti saglasan sa iskazom svedokinje M.Z. Sud je potvrdio odlučne činjenice vezane za kritični dan, od skloništa u podrumu, izvajanja muškaraca od žena i dece, pljačkanja njihove imovine, nasilnog raseljavanja iz njihovih domova, njihove deportacije u Crnu Goru, primanja informacija od osobe da joj je muž ubijen dok je bila raseljena u Ulcinju, koja joj je takođe pominjala ime podnosioca zahteva; **(ix)** svedočenje svedokinje V.B., od velikog je značaja za prepoznavanje podnosioca zahteva kao učesnika u ratnim zločinima dok je sa njim komunicirala, moleći ga da joj ne kidnapuje brata, gde je dobro videla lice podnosioca zahteva, koji joj je ostao u pamćenju na osnovu njegovog lica, oči i kose; **(x)** iskaz svedokinje je u potpunosti u skladu sa dinamikom zločina kritičnog dana, koji su opisali skoro svi svedoci, jer su svi bili stanovnici istog naselja; **(xi)** za sud je iskaz svedoka F.H. važan zbog jednog elementa, jer je svedok, dok se krio na krovu svoje kuće, odakle je bilo vidljivo dvorište, uspeo da vidi podnosioca zahteva u dvorištu, kojim povodom je takođe opisao njegove fizičke karakteristike; **(xii)** svedočenje F.H., dodatno dokazuje činjenicu da je ovaj svedok mogao da sluša radio-komunikaciju ovih naoružanih i uniformisanih lica, odnosno da je bio na odstojanju odakle je mogao da čuje lice kako kaže „Zoki, jel ima nešto tamo“, a za Sud je vrlo jasno da je Zoki skraćenica ili nadimak podnosioca zahteva; **(xiii)** svedok A.N., detaljno je opisao kritični dan, svedočeći da je podnositelj zahteva posle 12.00 časova, zajedno sa licem po imenu S, čije prezime nije znao, taksistom i četvrtom osobom koju nije poznavao, naoružani kalašnjikovima i u vojnim maskirnim uniformama, pucali su iz automatskog oružja u vazduh i dali im pet minuta svi da odu; **(xiv)** svedok A.N., izjavio je da poznaje podnosioca zahteva i da su oboje išli u istu školu „Ramiz Sadiku“. Naveo je da su podnosioca zahteva kratko zvali „Zoki“; **(xv)** iskaz svedoka A.N., osim što je važan za događaj „Kod solitera“, Sud je na osnovu istog našao i druga relevantna pitanja, a to su; da je podnositelj zahteva u vreme izvršenja krivičnog dela bio u gradu Peći, a ne u Beogradu, kako je naveo u svom alibiju.

24. U svim fazama krivičnog postupka, podnositelj zahteva je iznosio alibi, navodeći da je u vreme izvršenja ovih krivičnih dela bio u Beogradu, Republika Srbija, radi studiranja. U vezi sa ovom veoma važnom okolnošću krivičnog postupka, Osnovni sud je saslušao više svedoka, kako onih koje je predložilo Tužilaštvo, tako i onih koje je predložila odbrana podnosioca zahteva.
25. Što se tiče alibija podnosioca zahteva, Osnovni sud je, između ostalog, našao: **(i)** iz iskaza svedoka F.Sh. i S.T., Sud je utvrdio činjenicu da je podnositelj zahteva u to vreme radio kao obezbeđenje u objektima Verifikacione misije OEBS-a na Kosovu i prema rečima njegovog neposrednog rukovodioca F.Sh., tamo je radio od sredine januara

1999. godine do evakuacije misije 20. marta 1999. godine; **(ii)** da je podnositelj zahteva radio za Verifikacionu misiju OEBS-a takođe dokazuje kopija Karte osoblja Verifikacione misije OEBS-a tokom 1998.-1999. godine, koja je predstavljena kao materijalni dokaz u sudskoj reviziji; **(iii)** svedokinja B.M., koji je u to vreme živela u istoj zgradi kao i podnositelj zahteva, takođe je potvrdila da je podnositelj zahteva zajedno sa porodicom bio u svom stanu i da ga je videla tri do četiri dana pre nego što je albansko stanovništvo iz ovih objekata odatle nasilno iseljeno; **(iv)** s druge strane, svedoci odbrane podnosioca zahteva S.M. i I.Č., svedočili su u korist alibija optuženog u vreme kada su počinjena krivična dela koja su predmet ovog krivičnog predmeta, da je on bio u Beogradu; **(v)** svedokinja S.M. je zatim opisala situaciju kada su ona i sestra podnosioca zahteva J otišle u Pećku patrijaršiju da pozovu podnosioca zahteva u Beograd, jer zbog bombardovanja telefonske linije u kući nisu radile; **(vi)** svedok odbrane podnosioca zahteva I. Č. je takođe svedočio u korist alibija podnosioca zahteva, ističući da su on i podnositelj zahteva studirali na Univerzitetu „Braća Karić”, koji se preselio u Beograd kao posledica rata na Kosovu, i opisao je svoje susrete sa njim u gradu Beogradu; **(vii)** Sud je van svake sumnje potvrdio činjenicu da je podnositelj zahteva stupio u radni odnos sa Verifikacionom misijom OEBS-a, o čemu svedoče materijalni dokazi – njegova radna legitimacija, i da prema izjavama svojih pretpostavljenih nije odsustvovao od rada do evakuacije ove misije, što je bilo negde između 20. i 22. marta 1999. godine; **(viii)** ovi dokazi su ubedljivi dokazi za Sud koji dokazuju suprotnost alibija podnosioca zahteva, koji je iznet u trenutku hapšenja, ali i tokom krivičnog postupka; **(ix)** podnositelj zahteva je promenio datume svog navodnog odlaska u Beograd, a to je učinio tako što je bio primoran iskazima svedoka optužbe, koji su bili ubedljivi dokazi, argumentovani i sa razumnom logikom o tome kako bi delovao neko kao zaposleno lice koje je imalo obaveze na radu; **(x)** pokušaji podnosioca zahteva da poveže svoj put u Beograd sa činjenicom da je to učinio kako bi izbegao odgovornost za mobilizaciju kao pripadnik rezervnog sastava policije nisu verodostojni za Sud zbog činjenice jer je Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije Poslovi vršilo provere i u Srbiji i na Kosovu 1999. godine, a u okolnostima odlaska u Beograd nije izneo okolnost na osnovu koje bi se moglo argumentovati da je mogao da izbegne obavezu mobilizacije; **(xi)** odbrana podnosioca zahteva u vezi sa njegovim albijem, pre svega, nije tačna u pogledu vremenskog perioda, odnosno bilo je promena prolaskom vremena, nelogična je i nije zasnovana na materijalnim dokazima. Dok iskazi svedoka S.M., i I.Č., nisu pouzdani za Sud jer nemaju oslonac ni u jednom drugom dokazu, već su u suprotnosti sa iskazima svedoka F.Sh., S.T., i B.M., a suprotni su i sa iskazima svedoka A.N., i svih svedoka koji su optuženog identifikovali kao učesnika u zločinu; **(xii)** Sud se u potpunosti slaže sa navodom podnosioca zahteva da je teret dokazivanja na tužilaštву i da je u ovom slučaju tužilaštvo, dokazima predloženim i izvedenim na glavnom pretresu, uspelo da dokaže suprotno od alibija podnosioca zahteva; **(xiii)** podrazumeva se da samo lažno svedočenje alibija u vezi sa lokacijom (prebivalištem) u većini slučajeva nije dovoljno da se lice proglaši odgovornim, nije dovoljno ni u ovom slučaju, ali je krivica podnosioca zahteva dokazana i sa drugim neposrednim dokazima; **(xiv)** teorija odbrane podnosioca zahteva je takođe išla u pravcu poricanja ili pokušaja da se neki materijalni dokazi proglose nevažećim, kao što je izjava svedoka Sh.K., data 5. juna 2000. godine u SZLJPS (KMDLNJ), kojom se dovelo u pitanje mesto davanja iskaza, za koje Sud nema sumnje da je isti datum navedenog dana dat u Peć, a ne u Ulcinju kao što je navedeno, jer se u rubrici (sekciji) kao grad navodi grad Ulcinj, u kojem je svedok raseljen tokom rata; **(xv)** u vezi sa materijalnim dokazima, u kopiji spiska od 3. juna 1999. godine, koji je izdalo Ministarstvo unutrašnjih poslova-Sekretariat u Peć, od komandira policijske stanice majora M.S., ime podnosioca zahteva se nalazi pod rednim brojem jedan kao pripadnik rezervnog sastava MUP-a Srbije i za sve ove pripadnike su upisani samo ime i prezime bez ikakvih drugih podataka; **(xvi)** takođe se na osnovu ovog dokumenta navodi da je podnositelj zahteva bio angažovan 21.04.1999. godine; **(xvii)** teorija odbrane da je u ovom slučaju reč o drugom licu po imenu Zoran Đokić ne stoji i protivrečna je materijalnim dokazima

procitanim u sudskom ročištu; dokazi koji su osigurani iz otvorenih izvora MUP-a koji je 1999. godine objavio na svojoj internet stranici; (**xviii**) stoga, Sudu je jasno da je drugi policajac po imenu Zoran Đokić ubijen u vreme podizanja ove optužnice, dok izvor iz kojeg je ova informacija dobijena pripada otvorenim izvorima i veoma je pouzdan jer se radi o veb sajtu Vlade Srbije, a ove istražne tehnike u skladu sa zakonodavstvom Republike Kosova i šire su poznate i prihvatljive; (**xix**) Sud je utvrdio da je optuženi bio zadužen mnogo ranije kalašnjikovom i da je pitanje datuma predstavljenog u dokumentu u administrativne svrhe i nema sumnje da je podnositelj zahteva bio angažovan na terenu, od početka NATO bombardovanja nad srpskim ciljevima, pošto je i sam priznao da ga je teritorijalna odbrana zadužila automatskom puškom; (**xx**) ratni zločini su specifični zločini, koji se u nekim slučajevima otkrivaju nakon mnogo, mnogo godina, zbog čega ne zastarevaju, pa ovi zločini ne spadaju u grupu običnih zločina, za koje postoje forenzički i balistički dokazi; (**xxi**) stoga je podnositelj zahteva tokom ovog perioda bio oprezan u svom kretanju i jednostavno je pretpostavlja da je ostao neprimećen u grupi vojnih snaga koje su počinile zločine; (**xxii**) pravna kvalifikacija krivičnog dela takođe je povezana sa dejstvom zakona u to vreme, pa je Sud primenio zakon koji je bio na snazi u vreme kada je krivično delo počinjeno protiv podnosioca zahteva.

26. Što se tiče identifikacije optuženog - podnosioca zahteva, Osnovni sud je, između ostalog, našao: (**i**) svedok A.N., na sednici od 09. jula 2020. godine, tokom svedočenja, nakon što je dao dosta podataka o podnosiocu zahteva, svedočeći da su pohađali istu školu i da ga poznaje dugo, navodeći detalje o kafićima u kojima je podnositelj zahteva radio kao konobar, u sudnici je identifikovao podnosioca zahteva kao učesnika u zločinima od 28. marta 1999. godine u okrugu „Kod solitera“; (**ii**) takođe svedok F.H. je tokom svedočenja na sudskom ročištu 18. juna 2020. godine izjavio da je nakon što je čuo za hapšenje podnosioca zahteva, potražio njegovo ime na Fejsbuku i među nekoliko osoba sa istim imenom identifikovao podnosioca zahteva kao osobu koja je pucala na njega i njegovog strica iz automatske puške; (**iii**) svedoci kao što su V.B. i M.K.xh. su identifikovali podnosioca zahteva putem fotografija na način predviđen zakonom; (**iv**) svedoci V.B., i M.Xh., nisu imali nedoumice prilikom identifikacije. Tačno su opisali fizičke karakteristike podnosioca zahteva, dajući objašnjenja o okolnostima u kojima su se sreli i komunikaciji koju su imali sa optuženim na dan zločina; (**v**) takođe, svedoci A.N. i F.H. su jasno identifikovali podnosioca zahteva i pokazali mu na osnovu kojih karakteristika su ga razlikovali, kao što su kosa i oči, koje fizičke karakteristike ovog optuženog se razlikuju i ističu, što čini da je bojenje lica u određenim delovima nebitno; (**vi**) takođe svedok M.Xh., koji je kritičnog dana imao kontakt sa podnosiocem zahteva, identifikovao ga je i opisao kao osobu koja je učestvovala u akciji deportacije i terorisanja albanskog civilnog stanovništva; (**vii**) da je podnositelj zahteva bio pripadnik rezervnog sastava policije, o čemu svedoče materijalni dokazi, kopija spiska od 03. juna 1999. godine koju je izdalo Ministarstvo unutrašnjih poslova – Sekretarijat u Peću, preko komandanta Glavne policijske stanice - M.S.; (**viii**) dok činjenicu da se ne radi o drugoj osobi sa istim imenom i prezimenom dokazuju materijalni dokazi iz otvorenih izvora, jer je Ministarstvo unutrašnjih poslova 1999. godine objavilo spisak ubijenih kosovskih policajaca 1998. godine; (**ix**) da je podnositelj zahteva bio pripadnik ovih snaga koje su, u znak osvete za bombardovanje srpskih vojnih ciljeva od strane NATO-a, izvršile ove zločine u gradu Peću, izjavljuje i svedok A.N., koji je bio žrtva nasilja od 28. marta 1999. godine u naselju „Kod solitera“, i koji je podnosioca zahteva tačno identifikovao kao pripadnika ovih snaga; (**x**) takođe u naselju „Kristal“, dan kasnije, gde je svedok F.H. tačno čuo radio-komunikaciju između vojnika koji su pominjali ime „Zoki“, iz čega je shvatio da je podnositelj zahteva osoba koja je pucala na njega i njegovog ujaka, koji ih je tražio i ušao u dvorište njegove kuće, da su podnosioca zahteva kratko zvali „Zoki“; i; (**xi**) svedok F.H. je mogao da vidi podnosioca zahteva kroz rupe na krovnim daskama njegove kuće.

27. U vezi sa navodom podnosioca zahteva da je njegov branilac bio prisutan prilikom identifikacije potonjeg putem fotografije, Osnovni sud je razjasnio: „*Što se tiče identifikacije lica putem fotografije, Sud je utvrdio da je ova identifikacija izvršena u skladu sa odredbom člana 120. PKZK-a, što je posebna odredba koja reguliše identifikaciju lica ili stvari (predmeta) i u nijednom stavu navedenog člana prisustvo branioca nije potrebno i nije neophodno. Odbrana okrivljenog pogrešno se poziva na odredbu člana 61. stav 3. koja predviđa: branilac ima pravo da bude blagovremeno obavešten o mestu i vremenu sprovođenja istražnih radnji, da u njima učestvuje i da se upozna sa spisima predmeta i dokazima, u skladu sa odredbama ovog zakonika. Dakle, radi se o opštoj odredbi, koja u poslednjem delu kaže da je ovo pravo u skladu sa odredbama zakonika, što znači da samo u slučajevima kada je to konkretnom odredbom izričito definisano, branilac ima ovo pravo. Na primer, kao što je definisano u odredbi člana 132., stav 5, ZKPK-a, povodom uzimanja izjave u prethodnom postupku, dok član 120. ZKPK-a ne predviđa takvu obavezu.*“
28. U pogledu srazmernosti presude, Osnovni sud je obrazložio sledeće: „*Prilikom odlučivanja o visini kazne Sud je uzeo u obzir sve okolnosti predviđene članom 41. Krivičnog zakonika Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) koje utiču na određivanje vrste i visine kazne, gde je u ovom slučaju kao olakšavajuću okolnost Sud uzeo činjenicu da nema dokaza da je optuženi Zoran Đokić u proteklom periodu počinio krivična dela, dok je kao otežavajuću okolnost pri određivanju vrste i visine kazne Sud uzeo u obzir visok stepen učešća optuženog Zorana Đokića u izvršenju krivičnog dela i visok stepen povrede zaštićenog prava. Na osnovu ovih okolnosti, Sud je ocenio stepen krivične odgovornosti optuženog, kao i konkretnu opasnost krivičnog dela, uveren da će se kaznom kao u izreci ove osuđujuće presude ostvariti svrha kazne u smislu specijalne prevencije, te da će ova kazna uticati na okrivljenog, da se ubuduće uzdržava od ponavljanja krivičnih dela, kao i da će se svrha izrečene kazne ostvariti u pogledu generalne prevencije, tako da će izrečena kazna i drugim licima onemogućiti činjenja krivičnih dela, da se oštećenima ponudi naknada štete pričinjene krivičnim delom, ali i izražava oštru kaznu od društva zločina za podizanje morala i jačanje obaveze poštovanja zakona*“.
29. Podnositelj zahteva je 4. juna 2021. godine podneo žalbu Apelacionom суду на osuđujuću presudu Osnovnog суда, navodeći bitnu povredu odredaba krivičnog postupka, pogrešno utvrđivanje činjeničnog stanja, povredu krivičnog zakona i odluke o kazni i troškove postupka. Podnositelj zahteva je predložio da se usvoji tužba kao osnovana i ožalbena presuda preinači na način da se podnositelj zahteva oslobođi optužnice jer nije dokazano da je počinio krivično delo za koje je optužen ili da se ova presuda poništiti, i predmet bude vraćen Prvostepenom суду na ponovno odlučivanje.
30. Dok je Specijalno tužilaštvo Republike Kosovo zatražilo da, zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, pogrešnog utvrđivanja činjeničnog stanja i povrede krivičnog zakona, sa predlogom da se zahtev u celini usvoji, i da se ožalbena presuda preinači tako da se izrekne viša kazna ili da se predmet vrati istom Sudu na ponovno razmatranje i odlučivanje.
31. Dana 12. oktobra 2021. godine, Apelacioni sud je presudom [APS. br. 22/2021] odlučio sledeće: **(I) ODBIJAJU SE** kao neosnovane žalbe Specijalnog tužilaštva Republike Kosovo i podnosioca zahteva, i, **(ii) POTVRĐUJE SE** presuda Osnovnog суда [ST. br. 15/19] od 04. februara 2021. godine.
32. Apelacioni sud je zaključio da su zaključci Prvostepenog суда jasni i u skladu sa izvedenim dokazima. Ocenio je da presuda Prvostepenog суда ne sadrži bitne povrede odredaba krivičnog postupka koje su istakle stranke za se koje Apelacioni sud stara po službenoj dužnosti. Nije utvrđeno pogrešno i nepotpuno činjenično stanje, niti je

utvrđena pogrešna primena krivičnog zakona. Shodno tome, tužbe Specijalnog tužilaštva i podnosioca zahteva su neosnovane.

33. Apelacioni sud je, između ostalog, utvrdio: **(i)** presuda nije obuhvaćena bitnim povredama odredaba člana 384. ZKPK-a koje stranke navode, a o kojoj se Sud stara po službenoj dužnosti, odnosno da presuda sadrži dovoljne i ubedljive razloge za dokazivanje odlučnih činjenica od kojih zavisi pravična primena odredaba krivičnog zakona; **(ii)** žalbeni navod da je došlo do povrede odredbe člana 288. stav 2. ZKPK-a je neosnovan jer stav 1. citirane odredbe dozvoljava strankama, braniocu i oštećenom, čak i nakon zakazivanja glavnog ročišta, da mogu da zahtevaju pozivanje novih svedoka i veštaka ili prikupljanje novih dokaza u glavnom ročištu; **(iii)** štaviše, činjenica je da odredba člana 288. st. 2 ZKPK-a posebno vodi računa o pravu optuženog na pravično suđenje, tako da ono ne bude povređeno u slučaju odbijanja predloženog dokaza, ali to ne znači da predlozi stranaka i oštećenog za saslušanje novih svedoka i dokaza treba da budu samo u korist optuženog-podnosioca zahteva; **(iv)** Veće smatra da neobaveštenje branioca podnosioca zahteva da učestvuje u istražnim radnjama apriori ne čini dokaze neprihvatljivim, budući da je odbrana imala mogućnost da ospori zakonitost i dovede u pitanje dokaze pribavljene tokom određenih istražnih radnji u daljim fazama krivičnog postupka. Takva povreda mora biti ocenjena u kontekstu uticaja na pravilnost i zakonitost sudske odluke i takva uzročna veza mora biti dokazana, a ne prepostavljena. Stoga se ova povreda u svetu okolnosti konkretnog slučaja ne smatra bitnom povredom odredaba krivičnog postupka; **(v)** Veće ocenjuje da se ova situacija odnosi na izmenu i proširenje optužnice, koja je izvršena u smislu člana 351. ZKPK-a, kao rezultat dokaza i činjenica koje su rezultirale iz glavnog ročišta, isticanje da su povređene odredbe člana 241. stav 1.1.7 ZKPK-a koji zahtevaju da optužnice sadrže obrazloženje ne stoji; **(vi)** u ovom slučaju, prema mišljenju tužioca, proizišle su nove činjenice koje su uslovile izmenu i proširenje optužbe, a istovremeno je tužilac blagovremeno i jasno dostavio informacije podnosiocu zahteva, koje detaljno navode činjeničnu osnovu na kojoj su izmenjene i proširene optužbe protiv njega; **(vii)** postoji razlika u slučaju izmene i proširenja optužbe u ovom procesnom momentu, za razliku od podizanja prvobitne optužnice. U tom pogledu, optužnica može biti izmenjena i proširena usmeno u zapisniku ili da se predloži obustava pripreme nove optužnice; **(viii)** međutim, u svakoj situaciji, dužnost je Suda da ponudi odbrani mogućnost i vreme da se pripremi, a iz zapisnika sa glavnog pretresa se utvrđuje da je takva mogućnost data odbrani podnosiocu zahteva; **(ix)** da bi se utvrdilo da li je bilo prekoračenja optužbe, radnje podnosioca zahteva za koje se on tereti po presudi moraju se posmatrati u kontekstu celokupnih inkriminisanih radnji događaja opisanih u izmenjenoj optužnici, a ne izdvajanjem samo ovog fragmenta kao izolovanog od događaja i njegovog toka u odnosu na žrtvu B.B. **(x)** činjenica da je Sud presudom takvu činjenicu utvrdio na osnovu iskaza oštećenog V.B., ne smatra se povredom optužnice iz razloga što: **a)** ne menja se pravna kvalifikacija krivičnog dela; (kvalifikacija za teže krivično delo, odnosno krivično delo drugačije prirode i van poglavlja za koje je optužen); **b)** ne menja se njegova uloga u izvršenju krivičnog dela prema optužnici i presudi, budući da je optuženi optužen kao saizvršilac sa drugim licima i ostalo je tako prema presudi; **c)** promena se sastoji u okviru istog krivičnog događaja koji se dogodio i u skladu sa dokaznim rezultatom za koji je sudska veće utvrdilo da su određene inkriminisane radnje dokazane.
34. U pogledu istinitosti i verodostojnosti svedoka, Apelacioni sud je, između ostalog, ocenio: „*Različiti gore navedeni svedoci su u određenim situacijama događaja bili prisutni, suočili se i posmatrali optuženog. Štaviše, izjave svedoka su specifične u odnosu na osobine i tipične karakteristike optuženog, kao što su boja očiju, lice, kosa, visina tela. Ove okolnosti uzete odvojeno ukazuju na činjenicu učešća optuženog u krivičnim događajima. Ovi povezani dokazi u svom jedinstvu se dopunjaju međusobno, daju potpuni pregled i nesumnjivo dokazuju učešće, ulogu i doprinos optuženog u izvršenju krivičnog dela za koja je optužen. Shodno tome, identifikacija*

od strane većeg broja svedoka sa konkretnim opisima osobina optuženog, u različitim okolnostima inkriminisanih događaja, ukazuje na stvarnu i sigurnu identifikaciju. Stoga, može se zaključiti da ukupan iznos dostavljenih činjenica i neposrednih informacija predstavlja dovoljan dokazni i identifikacioni materijal, te kao takav može poslužiti za jasan i tačan zaključak o krivičnoj odgovornosti optuženog kao rezultat učešća u vidu saizvršilaštva sa drugim licima u izvršenju krivičnih dela opisanih u presudi za koje je oglašen krivim“.

35. Dana 10. januara 2022. godine, podnositelj zahteva je podneo zahtev za zaštitu zakonitosti Vrhovnom sudu u kome se navode bitne povrede odredaba krivičnog postupka i povreda krivičnog zakona, sa predlogom da Vrhovni sud Kosova usvoji zahtev kao osnovan i doneše presudu kojom će preinaciti pobijane presude, tako što će podnositelja zahteva oslobođiti od optužbe ili da presude poništi i predmet vrati Prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje.
36. Dana 20. januara 2022. godine, Državni tužilac je dopisom [KMLP. II. br. 13/2022] predložio Vrhovnom sudu da se zahtev za zaštitu zakonitosti branioca podnositelja zahteva odbije kao neosnovan.
37. Dana 5. februara 2022. godine, Vrhovni sud je presudom [Pml. br. 19/2022] odlučio sledeće: **ODBIJA SE** kao neosnovan zahtev za zaštitu zakonitosti podnositelja zahteva, podnet protiv presude Osnovnog suda [PS. br. 15/2019] od 11. februara 2021. godine i presude Apelacionog suda [APS. br. 22/2021] od 12. oktobra 2021. godine.
38. Vrhovni sud je obrazložio: **(i)** kako proizilazi iz spisa predmeta, pobijane presude u celini, odnosno izreke istih su jasne, razumljive i nisu u suprotnosti sa samim sobom ili iznetim razlozima; **(ii)** u vezi sa navodom podnositelja zahteva da je Prvostepeni sud prekoračio optužbu, Vrhovni sud je objasnio da njegova uloga u izvršenju krivičnog dela nije promenjena prema optužnicima i presudama, budući da je optuženi optužen kao saizvršilac sa drugim licima i takav je ostao i prema presudama; **(iii)** izmena optužnice se sastoji u okviru istog krivičnog događaja koji se dogodio, i u skladu sa rezultatom dokaza; **(iv)** Prvostepeni sud je u presudi našao verziju događaja koja je povoljnija za podnositelja zahteva, a to je da je na žrtvu pucao pripadnik oružane grupe, tako da u celosti podnositelju zahteva nije otežano stanje u odnosu na inkriminisani obim za koji se tereti po izmenjenoj i proširenoj optužnici; **(v)** iz spisa predmeta i osporenih presuda proizilazi da su sudovi dali podnositelju zahteva priliku i vreme da se pripremi, a iz zapisnika sa glavnog pretresa proizilazi da je takva mogućnost data podnositelju zahteva; **(vi)** član 288. stav 1. PKZK dozvoljava strankama, braniocu i oštećenom da i nakon zakazivanja glavnog pretresa zatraže pozivanje novih svedoka i veštaka ili prikupljanje novih dokaza u glavnom pretresu, a ne kako podnositelj zahteva pogrešno navodi da bi se to u konkretnom slučaju odnosilo samo na podnositelja zahteva i nikako za oštećenog; **(vii)** navod podnositelja zahteva za neobaveštavanje odbrane da apriori učestvuje u istražnim radnjama nije učinila dokaze neprihvatljivim, jer je odbrana imala mogućnost da ospori zakonitost i dovede u pitanje dokaze obezbeđene tokom određenih istražnih radnji tokom daljih faza krivičnog postupka; **(viii)** takva povreda mora biti ocenjena u kontekstu uticaja na pravilnost i zakonitost sudske odluke i u konkretnom slučaju to ne predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka; **(ix)** navod podnositelja zahteva da je povreden krivični zakon na njegovu štetu je neosnovan, jer su sudovi nižih instanci pravično primenili krivični zakon na takvo dokazano činjenično stanje, i **(x)** shodno tome, nema povrede krivičnog zakona, jer radnje osuđenog sadrže sve objektivne i subjektivne elemente krivičnog dela za koje je oglašen krivim.

Navodi podnositelja zahteva

39. Podnositac zahteva navodi da su mu povređena prava i osnovne slobode zagarantovana članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] u vezi sa članom 6. (3) a) i d) EKLJP-a i članom 9. (2.) MPGPP-a.
40. U vezi sa saslušanjem svedoka, podnositac zahteva navodi: „*Tokom istrage koju je Specijalno tužilaštvo Republike Kosovo vodilo protiv Zorana Đokića, saslušano je 17 svedoka. U optužnici, ovo Tužilaštvo je predložilo saslušanje samo 9. (devet) svedoka. Bez ikakvog opravdanja, zaobiđeno je ispitivanje 8. (osam) svedoka. Međutim, razlog zašto je to učinjeno bio je više nego jasan: osam svedoka koje tužilaštvo nije htelo da sashuša na glavnom pretresu u istrazi je svedočilo u korist Zorana Đokića, ili su njihovi iskazi bili neutralni. Predloženo je samo saslušanje svedoka koji su optužili Zorana Đokića. Sudovi su ignorisali ovu činjenicu*“.
41. U vezi sa prihvatanjem svedoka nakon zakazivanja glavnog pretresa, podnositac zahteva navodi: **(i)** u optužnici protiv podnosioca zahteva, Tužilaštvo je predložilo saslušanje određenog broja svedoka u glavnom pretresu; **(ii)** odbrana podnosioca zahteva, u zakonskom roku, između prvog i drugog početnog ročišta, dostavila je spisak svedoka i Sudu i Tužilaštvu; **(iii)** mnogo kasnije, ne ranije nego na glavnom pretresu, ovlašćeni zastupnik oštećenog predložio je saslušanje novih svedoka; **(iv)** branilac podnosioca zahteva je podneo prigovor na to, pozivajući se na član 288. stav 2. ZKPK-a, jer se predlog novih svedoka može prihvatiiti samo ako predloženi svedoci nisu bili poznati u vreme održavanja drugog početnog ročišta; **(v)** ovi svedoci su tada bili poznati, jer su tokom spornog događaja, kao i kasnije, živeli u naselju „Kristal“ u Peći, što je nesporna činjenica; **(vi)** uprkos tome, Prvostepeni sud je prihvatio saslušanje ovih svedoka i isključivo na osnovu njihovog svedočenja proglašio ga krivim i osudio podnosioca zahteva.
42. U vezi sa izmenom i proširenjem optužnice, podnositac zahteva navodi: **(i)** njemu nikada, ni na koji način, nije data prilika da sazna razloge zbog kojih je tužilaštvo proširilo, izmenilo i otežalo optužnicu protiv njega; **(ii)** čak mu ni redovni sudovi nisu dali ovu mogućnost, ali su ipak prihvatili takvu optužnicu i proglašili podnosioca zahteva krivim i osudili su ga na višegodišnju zatvorsku kaznu; **(iii)** takođe, podnosiocu zahteva nije data mogućnost da se izjasni o izmenjenoj i proširenoj optužnici protiv njega.
43. Podnositac zahteva navodi da su pored povrede člana 31. Ustava i člana 6. (3) a) i d) EKLJP-a, na njegovu štetu, povređene i odredbe ZKPK, koje su bile od suštinske važnosti da presuda ne bude pravična i nepristrasna.
44. U pogledu prava da prisustvuje istražnim radnjama, podnositac zahteva navodi: „*Pozivajući se na član 61. stav 3., odmah nakon hapšenja okrivljenog Đokića, branilac optuženog Đokića je tražio od Tužilaštva da mu omogući učešće u svim istražnim radnjama, te da bude unapred obavešten o vremenu i mestu njihovog održavanja. Tužilaštvo je branioca obavestilo samo o dve istražne radnje - saslušanju optuženog Đokića (koje nije moglo da se obavi ni bez prisustva branioca), kao i o pretresu stana u kome je okrivljeni živeo do marta 1999. godine. Sve ostale istražne radnje – ispitivanje svedoka, oštećenih, identifikacija optuženog i druge radnje, vršene su bez prisustva branioca, koje je on izričito pismeno zahtevao*“.
45. Na kraju, podnositac zahteva traži od Suda sledeće: **(i)** da utvrди da su sudovi nižeg stepena učinili ustupke kojima su povređena prava i slobode podnosioca zahteva, čija su prava i slobode zaštićene Ustavom Republike Kosovo; **(ii)** da utvrdi da je osporenim presudama povređeno pravo podnosioca zahteva na pravično i nepristrasno suđenje i;

(iii) zbog povrede prava na pravično i nepristrasno suđenje, da poništi tri presude pomenute u ovom zahtevu.

Relevantne ustavne i zakonske odredbe

Ustav Republike Kosovo

Član 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

„1. Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih.

2. Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda.

3. Suđenje je javno, osim u slučajevima kada sud, iz posebnih razloga, smatra da je isključivanje štampe ili javnosti, u korist pravde, ako bi njihovo prisustvo moglo naškoditi javnom redu ili nacionalnoj sigurnosti, interesima maloletnika, ili zaštiti privatnog života stranaka u postupku, na zakonom propisan način.

4. Svako ko je optužen za krivično delo ima pravo da ispituje prisutne svedoke i da zahteva obavezno pojavljivanje svedoka, veštaka i ostalih lica, koja mogu razjasniti činjenice.

5. Svako ko je optužen za krivično deo će se smatrati nevinim, sve dok se ne dokaže njegova/njena krivica, u saglasnosti sa zakonom.

6. Besplatna pravna pomoć će se omogućiti svim licima koja za to nemaju dovoljno sredstava, ako je takva pomoć neophodna za obezbeđivanje efikasnog pristupa pravdi.

7. Sudski postupci koji se odnose na maloletnike se regulišu zakonom, poštujući posebne uredbe i procedure za maloletnike.“

Član 53. [Tumačenje odredaba o ljudskim pravima]

„Osnovna prava i slobode zagarantovana ovim Ustavom tumače se u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava“.

Evropska konvencija o ljudskim pravima

Član 6. (Pravo na pravično suđenje)

„1. Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama, ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona. Presuda se mora izreći javno, ali se štampa i javnost mogu isključiti s celog ili s dela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne bezbednosti u demokratskom društvu, kada to zahtevaju interesi maloletnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u meri koja je, po mišljenju suda, neophodno potrebna u posebnim okolnostima kada bi javnost mogla da naškodi interesima pravde.

2. Svako ko je optužen za krivično delo mora se smatrati nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica na osnovu zakona.

3. Svako ko je optužen za krivično delo, ima sledeća minimalna prava:

a) da bez odlaganja, podrobno i na jeziku koji razume, bude obavešten o prirodi i razlozima optužbe protiv njega;

b) da ima dovoljno vremena i mogućnosti za pripremanje odbrane;

c) da se brani lično ili putem branioca koga sam izabere ili, ako nema dovoljno sredstava da plati za pravnu pomoć, besplatno dobije branioca po službenoj dužnosti kada interesi pravde to zahtevaju;

d) da ispituje svedoke protiv sebe ili da postigne da se oni ispita i da se obezbedi prisustvo i saslušanje svedoka u njegovu korist pod istim uslovima koji važe za one koji svedoče protiv njega;

e) da dobije besplatnu pomoć prevodioca ako ne razume ili ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu.

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i njegovi protokoli

Član 9. (Bez naslova)

„1. Svaki pojedinac ima pravo na slobodu i na bezbednost svoje ličnosti. Niko ne može biti proizvoljno uhapšen ili pritvoren. Niko ne može biti lišen slobode iz razloga ili shodno postupku koji je predviđen zakonom

2. Svako uhapšeno lice obaveštava se u trenutku hapšenja o razlozima hapšenja kao što se u najkraćem roku obaveštava pismenim putem o svakoj optužbi koja je podignuta protiv njega

3. Svako lice koje je uhapšeno ili pritvoreno zbog krivičnog dela biće u najkraćem roku predato sudiji ili nekoj drugoj vlasti zakonom ovlašćenoj da vrši sudske funkcije, i mora u razumnom roku da bude suđeno ili oslobođeno. Pritvaranje lica koja čekaju na suđenje nije obavezno, ali puštanje na slobodu može biti uslovljeno garancijama koje obezbeđuju dolazak lica u pitanju na pretres, kao i svim drugim radnjama postupka a, u datom slučaju, radi izvršenja presude.

4. Svako lice koje je lišeno slobode usled hapšenja ili pritvora ima pravo da podnese žalbu sudu kako bi ovaj rešavao bez odlaganja o zakonitosti pritvora i naredio njegovo puštanje na slobodu ako pritvor nije zasnovan na zakonu.

5. Svako lice koje je žrtva nezakonitog hapšenja ili pritvora ima pravo na naknadu štete.“

Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine i dopunski protokoli od 1977. i 2005. godine

Član 3. (Sukobi nemeđunarodnog karaktera)

„U slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba i koji izbije na teritoriji jedne od Visokih strana ugovornica, svaka od strana u sukobu biće dužna da primenjuje bar sledeće odredbe:

(1) Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usled bolesti, rane, lišenja slobode ili iz kojeg bilo drugog uzroka, postupaće se, u svakoj prilici, čovečno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, veri ili ubeđenju, polu, rođenju ili imovnom stanju, ili kome bilo drugom sličnom merilu. U tom cilju zabranjeni su i zabranjuju se, u svako doba i na svakom mestu, prema gore navedenim licima sledeći postupci:

- a) povrede koje se nanose životu i telesnom integritetu, naročito sve vrste ubistva, sakraćenja, svireposti i mučenja;
- b) uzimanje talaca;
- c) povrede ličnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci;
- d) izricanje ili izvršavanje kazni bez prethodnog suđenja od strane redovnog ustanovljenog suda i propočaćenog svim sudskim garancijama koje civilizovani narodi priznaju za neophodne.

(2) Ranjenici i bolesnici biće prihvaćeni i negovani.

Svaka nepristrasna humanitarna organizacija, kao što je Međunarodni komitet crvenog krsta, može da ponudi svoje usluge stranama u sukobu.

Strane u sukobu će se truditi s druge strane, da stave na snagu putem posebnih sporazuma jedan deo ili sve ostale odredbe ove Konvencije.

Primena prethodnih odredaba neće imati uticaja na pravni položaj strana u sukobu.“

Protokol II

Dopunski protokol uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba od 8. juna 1977. godine

Deo II - Humani postupak

Član 4. (Osnovne garancije)

„1. Sva lica koja ne uzimaju direktno učešće ili koja su prestala da učestvuju u neprijateljstvima, bez obzira na to da li je njihova sloboda bila ograničena ili ne, imaju pravo da njihova ličnost, čast i ubeđenje i versko ubeđenje budu poštovani. Ona će u svim prilikama biti humano tretirana, bez ikakve diskriminacije. Zabranjeno je naređivati da ne sme biti preživelih.

2. Ne dirajući u načelnim karakter napred navedenih odredaba, sledeća dela protiv lica pomenutih u stavu 1. jesu i ostaju zabranjena u svako doba i na svakom mestu:

(a) nasilje nad životom, zdravljem i fizičkim ili mentalnim blagostanjem ljudi, naročito ubistvo i okrutno postupanje kao što su mučenje, sakraćenje ili bilo koji oblik telesne kazne;

- (b) kolektivne kazne;
- (c) uzimanje talaca;
- (d) akti terorizma;
- (e) vredanje ljudskog dostojanstva, naročito ponižavajući i degradirajući postupak, silovanje, prinudna prostitucija i svaki oblik nedoličnog napada;
- (f) ropstvo i trgovina robljem u svim oblicima;
- (g) pljačka;
- (h) pretnje izvršenjem bilo kog od gore pomenutih dela.

3. Deci će biti pružena nega i pomoć koja im je potrebna, a naročito:

- (a) biće im obezbeđeno vaspitanje, uključujući versko i moralno vaspitanje, pridržavajući se želja njihovih roditelja ili, u slučaju odsutnosti roditelja, lica koja su odgovorna za brigu o deci;
- (b) preduzeće se svi odgovarajući koraci da bi se olakšalo ponovno okupljanje porodica koje su bile privremeno razdvojene;
- (c) deca koja nisu navršila 15 godina života neće biti regrutovana u oružane snage ili grupe, niti će im se dozvoliti da učestvuju u neprijateljstvima;
- (d) posebna zaštita koja se predviđa ovim članom za decu koja nisu navršila 15 godina života primenjivaće se na njih i ako uzmu direktnog učešća u neprijateljstvima, uprkos odredbama podstava (c), kad su zarobljeni;
- (e) preduzeće se mere, ako bude potrebno, i kad god je moguće s pristankom njihovih roditelja ili lica koja su po zakonu ili običaju prvenstveno odgovorna za brigu o njima, da se deca privremeno sklone iz područja u kome su izbila neprijateljstva u bezbednije područje unutar zemlje, i obezbediće se da decu prate lica koja su odgovorna za njihovu bezbednost i blagostanje.“

ZAKONIK BR. 04/L-082

KRIVIČNI ZAKONIK REPUBLIKE KOSOVO (objavljen u Službenom listu 13. jula 2012. godine i stavljen van snage stupanjem na snagu Krivičnog zakonika br. 06/074)

Član 3. Primena najpovoljnijeg zakona

- „1. Zakon koji je na snazi u vreme kada je krivično delo izvršeno biće primenjen na izvršioca.
- 2. U slučaju izmene u zakonu koji se odnosi na spornu situaciju pre pravosnažnosti odluke, primeniće se zakon koji je najpovoljniji po izvršioca.
- 3. Kada novi zakon više ne prepoznaje delo kao krivično, ali je izvršilac osuđen pravosnažno u skladu sa prethodnim zakonom, sprovođenje kazne neće otpočeti, ili će se, ukoliko je otpočelo, prekinuti.

4. Zakon, koji je izričito bio ograničen na određen vremenski period, biće primjenjen na krivična dela izvršena dok je bio na snazi, čak i ukoliko više nije na snazi, sem ukoliko sam zakon predviđa drugačije.“

Član 152.

Ratni zločini koji ozbiljno krše član 3. Ženevske konvencije

„1. Svako lice koje ozbiljno prekrši član 3. Koji je zajednički za sve četiri Ženevske Konvencije od 12. avgusta 1949. godine, kazniće se kaznom zatvora u trajanju od najmanje pet (5) godina ili kaznom doživotnog zatvora.

2. Ozbiljno kršenje člana 3. zajedničkog za sve četiri Ženevske Konvencije od 12. Avgusta 1949. godine, znači jedno ili više nabrojanih dela u kontekstu oružanog sukoba koji nije međunarodnog karaktera, protiv osoba koje nisu aktivno učestvovali u neprijateljstvima, uključujući članove oružanih sila koji su položili oružje, i onih van borbe zbog bolesti, ranjavanja, pritvora ili iz bilo kog drugog razloga:

2.1. nasilje prema životu ili licu, posebno ubijanje bilo koje vrste, sakaćenje, okrutno postupanje ili mučenje;

2.2. napad na lično dostojanstvo, naročito u smislu ponižavajućeg ili degradirajućeg tretmana;

2.3. uzimanje talaca;

2.4. izricanje osuda i kažnjavanje bez prethodnog suđenja od strane zakonitog suda, i bez garantovanih procesnih prava, koja su međunarodno priznata kao neotuđiva.

3. Ovaj član će se primeniti na oružane sukobe koji nisu međunarodnog karaktera i ne odnosi se na situacije unutrašnjih nemira ili tenzija, poput pobuna, izolovanih ili sporadičnih nasilnih dela ili drugih dela slične prirode.“

Član 153.

Ratni zločini koji ozbiljno krše zakone i običaje primenljive u oružanim sukobima koji nisu međunarodnog karaktera

„1. Svako lice koje izvrši ozbiljno kršenje zakona i običaja primenljivih u oružanim sukobima koji nisu međunarodnog karaktera, koji se nalaze u priznatim izvorima međunarodnog prava, kazniće se:

1.1. kaznom zatvora u trajanju od najmanje pet (5.) godina ili kaznom doživotnog zatvora, u slučajevima koji se tiču dela iz podstavovima 2.4., 2.5., 27. , 2.12., 2.23. i 2.24. stava 2. ovog člana; ili

1.2. kaznom zatvora u trajanju od najmanje deset (10.) godina ili kaznom doživotnog zatvora u slučajevima predviđenim podstavovima 2.1., 2.2., 2.3., 2.6., 2.8., 2.9., 2.10., 2.11., 2.13., 2.14., 2.15., 2.16., 2.17., 2.18., 2.19., 2.20., 2.21. ili 2.22. stava 2. ovog člana.

2. Ozbiljno kršenje zakona i običaja primenljivih u oružanim sukobima koji nisu međunarodnog karaktera, koji se nalaze u priznatim izvorima međunarodnog prava, znači jedno ili više sledećih dela:

2.1. namerne napade na grupu civila ili protiv pojedinačnih civila koji ne učestvuju u sukobima;

2.2. namerno usmeravanje napada na zgrade, vojni materijal, medicinske jedinice i transport, religijsko osoblje i osobljepod obeležjima Ženevske konvencije, u skladu sa međunarodnim zakonodavstvom;

2.5. uništenje grada ili mesta, čak i kada su zauzeti u napadima;

2.8. naredivanje raseljavanja civila iz razloga vezanih za sukob, osim ukoliko sami civili ili jaki vojni razlozi to zahtevaju;

2.13. napad bombardovanjem, bilo kojim sredstvima, gradova, sela, naselja ili zgrada koje su nebranjene i nisu vojni ciljevi;“

ZAKONIK BR. 06/L-074

KRIVIČNI ZAKONIK REPUBLIKE KOSOVO

Član 3. Primena najpovoljnijeg zakona

„1. Zakon koji je na snazi u vreme kada je krivično delo izvršeno biće primenjen na izvršioca.

2. U slučaju izmene važećeg zakona pre izricanja pravosnažne odluke, primeniće se zakon koji je najpovoljniji za izvršioca.

3. . Kada novi zakon više ne prepoznaje delo kao krivično, ali je izvršilac osuđen pravosnažno u skladu sa prethodnim zakonom, sprovođenje kazne neće otpočeti, ili će se, ukoliko je otpočelo, prekinuti.

4. Zakon koji je izričito važio za određeno vreme, primenjuje se za krivična dela koja su izvršena dok je bio na snazi, i po prestanku svog važenja, sem ukoliko sam zakon izričito propisuje drugačije.“

Član 146. Ratni zločini koji ozbiljno krše član 3. Ženevske konvencije

„1. Ko učini težak prekršaj člana 3. koji je zajednički za četiri Ženevske konvencije od 12. Avgusta 1949. godine, kazniće se kaznom zatvora u trajanju od najmanje pet (5.) godina ili kaznom doživotnog zatvora.

2. Ozbiljno kršenje člana 3. zajedničkog za sve četiri Ženevske Konvencije od 12. Avgusta 1949. godine, znači jedno ili više nabrojanih dela u kontekstu oružanog sukoba koji nije međunarodnog karaktera, protiv osoba koje nisu aktivno učestvovali u neprijateljstvima, uključujući članove oružanih sila koji su položili oružje, i onih van borbe zbog bolesti, ranjavanja, pritvora ili iz bilo kog drugog razloga:

2.1. nasilje prema životu ili licu, posebno ubijanje bilo koje vrste, sakáćenje, okrutno postupanje ili mučenje;

2.2. napad na lično dostojanstvo, naročito u smislu ponižavajućeg ili degradirajućeg tretmana;

2.3. uzimanje talaca;

2.4. izricanje osuda i kažnjavanje bez prethodnog suđenja od strane zakonitog suda, i bez garantovanih procesnih prava, koja su međunarodno priznata kao neotuđiva.

3. Ovaj član će se primeniti na oružane sukobe koji nisu međunarodnog karaktera i ne odnosi se na situacije unutrašnjih nemira ili tenzija, poput pobuna, izolovanih ili sporadičnih nasilnih dela ili drugih dela slične prirode.“

Član 147.

Ratni zločini koji ozbiljno krše zakone i običaje primenljive u oružanim sukobima koji nisu međunarodnog karaktera

„1. Svako lice koje izvrši ozbiljno kršenje zakona i običaja primenljivih u oružanim sukobima koji nisu međunarodnog karaktera, koji se nalaze u priznatim izvorima međunarodnog prava, kazniće se:

1.1. kaznom zatvora u trajanju od najmanje pet (5.) godina ili kaznom doživotnog zatvora, u slučajevima koji se tiču dela iz podstavovima 2.4., 2.5., 27., 2.12., 2.23. i 2.24. stava 2. ovog člana; ili

1.2. kaznom zatvora u trajanju od najmanje deset (10.) godina ili kaznom doživotnog zatvora u slučajevima predviđenim podstavovima 2.1., 2.2., 2.3., 2.6., 2.8., 2.9., 2.10., 2.11., 2.13., 2.14., 2.15., 2.16., 2.17., 2.18., 2.19., 2.20, 2.21 ili 2.22 stava 2. ovog člana.

2. Ozbiljno kršenje zakona i običaja primenljivih u oružanim sukobima koji nisu međunarodnog karaktera, koji se nalaze u priznatim izvorima međunarodnog prava, znači jedno ili više sledećih dela:

2.1. namerne napade na grupu civila ili protiv pojedinačnih civila koji ne učestvuju u sukobima;

2.2. namerno usmeravanje napada na zgrade, vojni materijal, medicinske jedinice i transport, religijsko osoblje i osoblje pod obeležjima Ženevske konvencije, u skladu sa međunarodnim zakonodavstvom;

2.5. uništenje grada ili mesta, čak i kada su zauzeti u napadima;

2.8. naređivanje raseljavanja civila iz razloga vezanih za sukob, osim ukoliko sami civili ili jaki vojni razlozi to zahtevaju;

2.13. napad ili bombardovanje bilo kojim sredstvima na gradove, sela, naselja ili zgrade koji su nebranjeni i koji ne predstavljaju vojne ciljeve.“

ZAKONIK BR. 04/L O KRIVIČNOM POSTUPKU (objavljen u Službenom listu 28. decembra 2012. godine)

Član 61.

Prava branioca kao zastupnika okrivljenog lica

„1. Branilac ima ista prava koja po zakonu ima i okrivljeno lice, osim onih koja su izričito rezervisana lično za okrivljeno lice.

2. Branilac ima pravo da slobodno razgovara i vodi prepisku sa okrivljenim licem pod uslovima koja garantuju poverljivost.

3. Branilac ima pravo da unapred bude obavešten o mestu i vremenu preduzimanja bilo kakvih istražnih radnji, da u njima učestvuje i da pregleda zapisnike i dokaze koji se odnose na predmet u skladu sa odredbama ovog zakonika.“

Član 120. **Prepoznavanje lica ili predmeta**

- „1. Ako je potrebno da se utvrdi da li svedok može da prepozna lice ili predmet, od svedoka se najpre traži da ga opiše i navede karakteristična obeležja tog lica ili predmeta.
2. Nakon toga svedoku se pokazuje lice zajedno sa drugim njemu nepoznatim licima ili njihove fotografije, ili predmet sa drugim predmetima iste vrste, ili njihove fotografije.
3. Svedok će se poučiti da nema obavezu da izabere bilo koje lice ili predmet ili fotografiju i da je isto važno da izjavi da ne prepozna lice, predmet ili fotografiju odnosno da izjavi da ih prepozna.
4. Za dobijeni opis shodno stavu 1. Ovog člana čuva se zapisnik, vreme, datum opisa i lica prisutnih tokom davanja opisa. Takođe se čuva zapisnik izvršenog prepoznavanja shodno stavu 2. ovog člana, uključujući vreme i datum prepoznavanja i fotografije tih lica ili predmeta.
5. Prepoznavanje lica ili predmeta shodno ovom članu može da nadgleda policija ili državni tužilac. Zapisnik sačinjen shodno stavu 3 ovog člana, unosi se u spise predmeta.“

Član 132. **Davanje iskaza u prethodnom postupku**

- „1. Tokom istrage, državni tužilac poziva svedoke, žrtve, veštace i okrivljenog ili okrivljene da daju iskaze u prethodnom postupku koji su od značaja za krivični postupak.
2. Tokom istrage, državni tužilac ispituje zaštićene svedoke i svedoke saradnike osiguravajući odgovarajuću bezbednost i sigurnost za zaštićene svedoke ili svedoke saradnike.
3. Pozivanje svedoka vrši se uručivanjem pisanog poziva u kome je navedeno: ime i prezime i zanimanje svedoka, vreme i mesto gde treba da dođe, krivični predmet u vezi sa kojim je pozvan, naznaka da je on ili ona pozvan u svojstvu svedoka i upozorenje o posledicama nepostupanja po pozivu.
4. Lice mlađe od šesnaest (16) godina poziva se u svojstvu svedoka preko svojih roditelja, ili zakonskog zastupnika, osim ako to nije moguće zbog hitnosti ili drugih okolnosti.
5. Svedok koji zbog starosti, bolesti ili teškog invaliditeta ne može da se odazove pozivu, može da bude ispitivan u suda.
6. Državni tužilac daje okrivljenom, braniocu, oštećenom ili zastupniku žrtve pet (5) dana unapred pismeno obaveštenje o vremenu, datumu i mestu davanja iskaza u prethodnom postupku. Primerak obaveštenja se stavlja u spise.
7. Nedolazak okrivljenog, branioca, oštećenog ili zastupnika žrtve na davanje iskaza u prethodnom postupku nakon dobijanja obaveštenja shodno stavu 6. bez opravdanja, će onemogućiti istom okrivljenom, braniocu, oštećenom ili zastupniku žrtve prigovor na prihvatljivost iskaza u kasnijoj fazi krivičnog postupka. Ove posledice biće navedene u obaveštenju iz stava 6 ovog člana.“

Član 288. **Zahtevi nakon zakazanog glavnog pretresa**

„1. Stranke, branilac i oštećeno lice mogu i posle zakazivanja glavnog pretresa da zahtevaju da novi svedoci ili veštaci budu pozvani na glavni pretres ili da budu pribavljeni novi dokazi. Zahtev mora da bude obrazložen i mora da naznači koje činjenice moraju da budu dokazane i kojim od predloženih dokaza.

2. Sudija pojedinac ili predsednik sudskog veća će usvojiti zahtev shodno stavu 1. ako novi svedok, veštak ili novi dokazi nisu bili poznati u vreme drugog saslušanja, suštinski ne ponavljaju drugog svedoka, veštaka ili dokaze, i ako pravo okriviljenog lica na pravično suđenje može da bude povređeno odbijanjem zahteva.

3. Ako sudija pojedinac ili predsednik veća odbije predlog za pribavljanje novih dokaza, na takvo odbijanje može da se podnese žalba u roku od četrdeset i osam (48) časova od prijema naredbe za odbijanje takvog zahteva.

4. O odluci kojom se naređuje pribavljanje novih dokaza obaveštice se stranke i branilac pre otvaranja glavnog pretresa.“

Član 350. Izmena optužnice na glavnom pretresu

„1. Državni tužilac može u toku glavnog pretresa, ako oceni da izvedeni dokazi ukazuju da je činjenično stanje drugačije od onog iznetog u optužnici, izmeniti optužnicu ili predložiti da se glavni pretres prekine radi pripremanja nove optužnice.

2. Ako veće prekine glavni pretres radi pripremanja nove optužnice odrediće rok u kome državni tužilac mora podneti novu optužnicu. Nova optužnica se dostavlja optuženom licu za pripremanje odbrane. Ako državni tužilac ne podnese novu optužnicu u propisanom roku, sud nastavlja glavni pretres na osnovu prethodne optužnice.

3. Kada je optužnica izmenjena, optuženo lice ili branilac mogu da podnesu predlog za prekid glavnog pretresa zbog pripremanja odbrane. Ako je optužnica bitno izmenjena ili proširena, pretresno veće će prekinuti glavni pretres i obezbediti dovoljno vremena za pripremanje odbrane.“

Član 351. Proširenje optužnice na sudskom postupku

„1. Ako optuženo lice na glavnom pretresu tokom saslušanja učini krivično delo ili ako se u toku glavnog pretresa otkrije ranije učinjeno krivično delo optuženog lica, pretresno veće će po optužnici državnog tužioca, koja može biti i usmeno iznesena, proširiti glavni pretres i na to delo.

2. U takvom slučaju, sud će prekinuti glavni pretres i obezbediti dovoljno vremena za pripremanje odbrane, a nakon saslušanja strana može odlučiti da za delo iz stava 1. ovog člana optuženom licu posebno sudi.

3. Ako je za presuđenje dela iz stava 1. ovog člana nadležno drugo odeljenje pri osnovnom sudu, veće će nakon saslušanja stranaka odlučiti da li će ustupiti i predmet po kome se vodi glavni pretres nadležnom višem sudu za presuđivanje.“

Član 384. Bitna povreda odredaba krivičnog postupka

„1. Bitna povreda odredaba krivičnog postupka postoji ako:

1.1. je sud bio nepropisno sastavljen ili ako je u izricanju presude učestvovao sudija koji nije učestvovao na glavnom pretresu ili koji je pravnosnažnom odlukom izuzet od suđenja;

1.2. je na glavnom pretresu učestvovao sudija koji se morao izuzeti;

1.3. je glavni pretres održan bez lica čije je prisustvo na glavnom pretresu obavezno ili ako je optuženom licu, braniocu, oštećenom licu ili privatnom tužiocu, protivno njegovom odnosno njenom zahtevu, uskraćeno da na glavnom pretresu upotrebljava svoj jezik i da na svom jeziku prati tok glavnog pretresa;

1.4. je protivno ovom zakoniku bila isključena javnost na glavnom pretresu;

1.5. je sud povredio odredbe krivičnog postupka u pogledu postojanja optužbe ovlašćenog tužioca, odnosno odobrenja nadležnog organa;

1.6. je presudu doneo sud bez predmetnu nенадлеžност за suđenje predmeta;

1.7. sud u svojoj presudi nije u potpunosti presudio suštinu optužbe;

1.8. presuda se zasnivala na neprihvatljivom dokazu;

1.9. optuženo lice, kada se zatražilo da se izjasni, izjasnilo se da nije krivo po svim ili određenim tačkama optužbe i ispitano je pre izvođenja dokaza;

1.10. presuda je prevazišla delokrug optužbe;

1.11. je presudom povređena odredba člana 395. ovog zakonika; ili

1.12. presuda nije sačinjena u skladu sa članom 370. ovog zakonika.

2. Esencijalno kršenje odredaba krivičnog postupka, smatra se i kada tokom krivičnog postupka , uključujući i prethodni postupak, sud, državni tužilac i policija:

2. 1. Nije primenjena neka odredba ovog kodeksa, ili su pogrešno primenili istu; ili

2.2. Povredili pravo na odbranu, i to je uticalo, ili je moglo uticati na donošenje zakonite i pravedne presude.“

Ocena prihvatljivosti zahteva

46. Sud prvo razmatra da li je podnositelj zahteva ispunio uslove prihvatljivosti koji su utvrđeni Ustavom, propisani Zakonom i dalje predviđeni Poslovnikom.

47. S tim u vezi, Sud se prvobitno poziva na član 1. i 7. povredi člana 113. [Nadležnost i ovlašćene strane] Ustava, koji utvrđuju:

„1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnеле sudu na zakonit način.

[...]

7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom.

48. U nastavku, Sud takođe razmatra da li je podnositac zahteva ispunio kriterijume prihvatljivosti, utvrđene Zakonom. S tim u vezi, Sud se prvo referiše na članove, 47. (Individualni zahtevi), 48. (Tačnost podneska) i 49. (Rokovi) Zakona, koji utvrđuju:

*Član 47.
(Individualni zahtevi)*

„1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ.

2. Osoba može da podnese pokrenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva.“

*Član 48.
(Tačnost podneska)*

„Podnositac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode sumu povređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnositac želi da ospori.“.

*Član 49.
(Rokovi)*

„Podnesak se podnosi u roku od četiri (4.) meseci. Rok počinje od dana kada je podnositac primio sudsku odluku...“.

49. Ocenjujući ispunjenost gore navedenih kriterijuma prihvatljivosti, Sud primećuje da je podnositac zahteva precizirao da osporava akt organa javne vlasti, odnosno Presudu Vrhovnog suda [Pml. br. 19/2022] od 5. februara, 2022. godine, nakon iscrpljivanja svih zakonom utvrđenih pravnih sredstava. Podnositac zahteva je takođe razjasnio prava i slobode za koje navodi da su povređena, u skladu sa zahtevima iz člana 48. zakona i podneo je zahtev u utvrđenom roku iz člana 49. zakona.
50. Kao što je navedeno u uvodu ove odluke, Sud ponavlja da su u postupku protiv podnosioca zahteva donete tri odluke, Osnovnog suda, Apelacionog suda i Vrhovnog suda – koje osporava podnositac zahteva – i koje će takođe biti predmet ocene ustavnosti od strane ovog Suda: presuda Osnovnog suda [ST. br. 15/19] od 11. februara 2021. godine i presuda Apelacionog suda [APS. br. 22/2021] od 12. oktobra 2021. godine i presuda Vrhovnog suda [Pml.br.19/2022] od 5. februara 2022. godine.
51. Sud takođe smatra da se zahtev ne može smatrati očigledno neosnovanim na ustavnim osnovama, kako je to predviđeno stavom (2) pravila 34. Poslovnika o radu, te se shodno tome zahtev proglašava prihvatljivim za razmatranje u meritumu. (videti takođe predmet ESLJR-a, *Alimuçaj protiv Albanije*, br. 20134/05, presuda od 9. jula 2012. godine, stav 144., kao i slučajeve Suda [KI75/21](#), podnositac zahteva „Abrazen LLC“, „Energy Development Group Kosova DOO“, „Alsi&Co Kosovo DOO“ i „Building Construction DOO“, presuda od 19. januara 2022. godine, stav 64; [KI27/20](#), podnositac zahteva, *Lëvizja VETËVENDOSJE!*, presuda od 22. jula 2020. godine, stav 43).

Meritum zahteva

52. Sud podseća da podnositac zahteva navodi da su mu povređena osnovna prava i slobode zagarantovana članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. stav 3. a) i d) EKLJP-a, i članom 9. (2) MPGPP.

53. Sud navodi da se suština slučaja nadovezuje sa optužnicom koje je Specijalno tužilaštvo podiglo protiv podnosioca zahteva, zbog krivičnog dela ratni zločin, što predstavlja tešku povredu člana 3. Ženevske konvencije, u skladu sa članom 152. stav 1. KZK-a i člana 142. Krivičnog zakona SFRJ-a, zbog ratnih zločina koji čine teške povrede zakona i običaja koje se primenjuju u oružanim sukobima koji nisu međunarodnog karaktera, a koji se gone na osnovu odgovarajućih odredaba KZK-a. Osnovni sud je podnosioca zahteva proglašio krivim jer je počinio krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. u vezi sa članom 22. krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, u vezi sa članom 3. Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine i članom 4. Protokola 2 od 8. juna 1977. godine, aneks Ženevske konvencije, kojom je osuđen na kaznu zatvora od 12. (dvanaest) godina, uz koju će mu se uračunati i vreme provedeno u pritvoru. Podnositelj zahteva godine je podneo žalbu Apelacionom sudu protiv osuđujuće presude Osnovnog suda, navodeći bitnu povredu odredaba krivičnog postupka, pogrešno utvrđivanje činjeničnog stanja, povredu krivičnog zakona i odluke o kazni i troškove postupka. Apelacioni sud je odbio žalbu kao neosnovanu i potvrdio je pobijanu presudu Osnovnog suda. Apelacioni sud je zaključio da su zaključci Prvostepenog suda jasni i u skladu sa izvedenim dokazima. Ocenio je da presuda Prvostepenog suda ne sadrži bitne povrede odredaba krivičnog postupka koje je istakao podnositelj zahteva i za koje se Apelacioni sud stara po službenoj dužnosti. Nije utvrđeno pogrešno i nepotpuno činjenično stanje, niti je utvrđena pogrešna primena krivičnog zakona. Podnositelj zahteva je podneo zahtev za zaštitu zakonitosti Vrhovnom sudu u kome se navode bitne povrede odredaba krivičnog postupka i povredu krivičnog zakona, sa predlogom da Vrhovni sud Kosova usvoji zahtev kao osnovan i doneše presudu kojom će preinačiti pobijane presude, tako što će podnosioca zahteva oslobođiti od optužbe ili da presude poništi i predmet vrati Prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje. Osnovni sud je odbio kao neosnovan zahtev za zaštitu zakonitosti, podnetog od podnosioca zahteva protiv presude Osnovnog suda i presude Apelacionog suda.
54. Sud primećuje da podnositelj zahteva podiže navode u vezi povrede člana 31. Ustava, u vezi sa članom 6. (3) a) i d) ESLJP-a: **(i)** zbog povrede člana 31. Ustava i člana 6. stav 3. tačka a) EKLJP jer Tužilaštvo i redovni sudovi nisu dali mogućnost podnosiocu žalbe da se izjasni o izmenjenoj i proširenoj optužnici protiv njega; **(ii)** zbog povrede člana 31. Ustava i člana 6. stav 3. tačka a) EKLJP i pozivanja na član 61. stav 3. [Prava branioca kao zastupnika okrivljenog] zbog razloga jer su istražne radnje - saslušanje svedoka, oštećenih, identifikacija optuženog - podnosioca zahteva, izvršene bez prisustva branioca podnosioca zahteva; **(iii)** zbog kršenja člana 31. Ustava i člana 6. (3) d) EKLJP-a koji se odnosi na član 288. stav 2. ZPKP, jer se predlog novih svedoka može prihvati samo ako predloženi svedoci nisu poznавali u vreme održavanja drugog početnog ročišta; **(iv)** zbog povrede člana 31. Ustava i člana 6. stav 3. d) EKLJP-a zato što Sudovi nisu saslušali svedoke koji bi svedočili u korist podnosioca zahteva ili bi barem njihovo svedočenje bilo neutralno.
55. Prilikom ocene merituma slučaja koji se razmatra, Sud će primeniti standarde sudske prakse ESLJP-a, koji je, na osnovu člana 53. [Tumačenje odredbi ljudskih prava] Ustava, dužan da obezbedi da se osnovna prava i slobode zagarantovana Ustavom tumače u skladu sa sudske odlukama ESLJP-a.

Opšta načela u vezi sa članom 6. (3) (a) i (d) EKLJP-a

56. Delokrug člana 6. (3) (a) mora se proceniti imajući u vidu opšte pravo na pravično suđenje zagarantovano članom 6. (1) EKLJP-a. U krivičnim predmetima, obezbeđivanje potpunih i detaljnijih informacija u vezi sa optužbom protiv okrivljenog, a samim tim i pravne karakterizacije koju Sud može usvojiti u tom slučaju, je suštinski preduslov da

se garantuje da su postupci pravični (vidi slučajeve ESLJP-a, *Pélissier i Sassi protiv Francuske*, br. 25444/94, presuda od 25. marta 1999, stav 52., *Sejđović protiv Italije* br. 56581/00, presuda od 1. marta 2006, stav 90.).

57. Podstavovi (a) i (b) člana 6. (3) su međusobno povezani tako da se pravo na informisanje o prirodi i razlozima optužbe mora proceniti imajući u vidu pravo optuženog da pripremi svoju odbranu. (vidi slučajeve ESLJP-a *Pélissier i Sassi protiv Francuske*, citirani gore, stav 54.; i *Dallos protiv Mađarske*, br. 29082/95, presuda od 1. marta 2001, stav 47.).
58. Član 6. (3) (a) naglašava potrebu da se posebna pažnja posveti obaveštenju o „optužbi“ protiv okrivljenog. Značajnu ulogu u krivičnom procesu imaju obeležja krivičnog dela, tako da se osumnjičeni od momenta obaveštenja o optužbi zvanično pismeno obaveštava o pravnom i činjeničnom osnovu optužbe protiv njega (vidi slučajeve ESLJP-a, *Pélissier i Sassi protiv Francuske*, citirani gore, 51. i *Kamasinski protiv Austrije*, br. 9783/82, presuda od 19. aprila 1989. godine, stav 79.).
59. Član 6. (3) (a) daje okrivljenom pravo da bude obavešten o „uzroku“ optužbe, odnosno o radnjama koje je navodno počinio i na kojima se optužba zasniva, kao i „prirodu“ optužbe, dakle, pravnu karakterizaciju tih akata (vidi slučajeve ESLJP-a, *Mattoccia protiv Italije*, br. 23969/94, presuda od 25. jula 2000. godine, stav 59.; i *Penev protiv Bugarske*, br. 20494/04, presuda od 7. januara 2010. godine, stavovi 33. i 42.).
60. Član 6. (3) (a) ne postavlja nikakve posebne formalne kriterijume u vezi sa načinom na koji optuženi treba da bude obavešten o prirodi i razlozima optužbe protiv njega (vidi slučajeve ESLJP-a, *Pélissier i Sassi protiv Francuske*, citiran gore, stav 53 i *Drassich protiv Italije*, br. 25575/04, presuda od 1. decembra 2007. godine, stav 34.). U ovom kontekstu, optužnica igra važnu ulogu u krivičnom procesu, tako da od trenutka kada je upućena, okrivljeni je zvanično obavešten u pisanoj formi o pravnoj i činjeničnoj osnovi optužbe protiv njega (vidi slučaj ESLJP-a *Kamasinski protiv Austrije*, gore citiran, stav 79.).
61. Optuženom se mora dati pravično i potpuno obaveštenje o svakoj promeni optužbe, uključujući promene u „uzroku“, i mora mu se obezbediti dovoljno vremena i mogućnosti da reaguje na njih i da organizuje svoju odbranu na osnovu novih informacija ili navoda (videti slučajeve ESLJP-a, *Mattoccia protiv Italije*, gore citirani, stav 61., i *Varela Geis protiv Španije*, br. 61005/09, presuda od 5. marta 2013. godine, stav 54.).
62. U slučaju klasifikacije činjenica tokom postupka, optuženom se mora dati mogućnost da ostvari svoja prava odbrane na praktičan i efikasan način i blagovremeno (vidi slučajeve ESLJP-a, *Pélissier i Sassi protiv Francuske*, gore citirano, stav 62. *Block protiv Mađarske*, broj 56282/09, presuda iz 2011. godine, stav 24. i *Haxhia protiv Albanije*, broj 29861/03, presuda od 8. oktobra 2013. godine, stavovi 137.-138.).
63. Nedostaci u saopštenju optužnice mogu se ispraviti u žalbenom postupku ako se optuženom pruži prilika da iznese svoju odbranu pred višim sudovima po preformulisanoj optužbi i ospori svoju osuđujuću presudu po svim relevantnim pravnim i činjeničnim tačkama (vidi slučajeve ESLJP-a, *Dallos protiv Mađarske*, 49.-52., *Sipavičius protiv Litvanije*, broj 49093/99, presuda od 21. februara 2002. godine, stavovi 30.-33., *Zhupnik protiv Ukraine*, , broj 20792/05, presuda od 9. decembra 2010. godine, stavovi 39-43 i *Gelenidze protiv Gruzije*, , br. 72916/10, presuda od 7. novembra 2019. godine, stav 30.).

64. Pošto je prihvatljivost dokaza pitanje regulisano domaćim zakonom i domaćim sudovima, jedina briga ESLJP-a prema članu 6. (1) i 3 (d) EKLJP-a je da ispita da li je postupak vođen pravično (vidi slučaj ESLJP-a, [Al-Khawaja i Tahery protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 26766/05 i 22228/06, presuda od 15. decembra 2011. godine, stav 118.).
65. Prema članu 6. (3) (d) EKLJP-a, pre nego što optuženi bude osuđen, svi dokazi protiv njega se obično moraju izvesti u njegovom prisustvu na javnoj raspravi zbog kontradiktornih argumenata. Izuzeci od ovog načela su mogući, ali oni ne smeju da narušavaju prava odbrane, koja, po pravilu, zahtevaju da se optuženom pruži adekvatna i odgovarajuća prilika da se ospori i ispita protivnike protiv njega, bilo u trenutku izjave tog svedoka ili u kasnijoj fazi postupka (vidi slučajeve ESLJP-a [Al-Khawaja i Tahery protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) citirani gore, stav 118; [Hümmer protiv Nemačke](#), br. 26171/07, presuda od 19. jula 2012. godine, stav 38; i [Lucà protiv Italije](#), br. 33354/96, presuda od 27. februara 2001. godine, stav 39.).
66. Uzimajući u obzir važnost pravednog sprovođenja pravde u demokratskom društvu, svaka mera koja ograničava prava odbrane mora biti striktno neophodna. Ako manje restriktivna mera može biti dovoljna, onda tu meru treba primeniti (vidi slučaj ESLJP-a, [Van Mechelen i drugi protiv Holandije](#), br. 21363/93, 21364/93, 21427/93 i 22056/93, presuda od 30. oktobra 1997. godine, stav 58.). Mogućnost da se optuženi suoči sa materijalnim svedokom u prisustvu sudije je važan element pravičnog suđenja (vidi predmete ESLJP-a, [Tarău protiv Rumunije](#), br. 3584/02, presuda od 24. februara 2009. godine, stav 74.; i [Graviano protiv Italije](#), br. 10075/02, presuda od 10. februara 2005. godine, stav 38.).
67. Kao opšte pravilo, na domaćim je sudovima da ocenjuju dokaze pred sobom, kao i relevantnost dokaza koje optuženi želi da iznese. Član 6. (3) (d) EKLJP-a prepušta domaćim sudovima da procene da li je pozivanje svedoka neophodno. Nije potrebno prisustvo i ispitivanje svakog svedoka u ime optuženog; njegova osnovna svrha, kako to ukazuje rečenica „pod istim uslovima“, jeste puna jednakost oružja u krivičnom predmetu (vidi slučajeve ESLJP-a, [Perna protiv Italije](#), br. 48898/99, presuda iz 2003. godine, stav 29; [Murtazaliyeva protiv Rusije](#), , br. 36658/05, , presuda od 18. decembra 2018. godine, stav 139.; [Solakov protiv bivše Jugoslovenske Republike Makedonije](#), , br. 47023/99, presuda od 31. oktobra 2001. godine, stav 57).
68. Član 6. EKLJP-a ne daje optuženom neograničeno pravo da obezbedi pojavljivanje svedoka na sudu. Obično je na domaćim sudovima da odluče da li je neophodno ili preporučljivo istražiti svedoka (vidi slučaj ESLJP-a, [S.N. Protiv Švedske](#), br. 34209/96, presuda od 2. jula 2002. godine, stav 44). Međutim, kada Sud odobri zahtev za pozivanje svedoka odbrane, dužan je da preduzme efikasne mere da obezbedi prisustvo svedoka na ročištu (vidi slučaj ESLJP-a, [Polufakin i Chernyshev protiv Rusije](#), , br. 30997/ 02, presuda od 25. septembra 2008. godine, stav 207.), barem pozivanjem ili naređivanjem policiji da primora svedoka da se pojavi na Sudu (vidi slučaj ESLJP-a, [Murtazaliyeva protiv Rusije](#), gore citirano, stav 147).
69. Nije dovoljno da se okrivljeni žali da mu nije dozvoljeno da ispituje određene svedoke; štaviše, on mora da potkrepi svoj zahtev tako što će objasniti zašto je važno da se dotični svedoci saslušaju i da njihovo svedočenje mora biti neophodno za utvrđivanje istine i prava odbrane (vidi slučajeve ESLJP-a, [Perna protiv Italije](#), gore citirano, stav 29. i [Băcanu i SC «R» S.A. Protiv Rumunije](#), br. 4411/04, presuda od 3. marta 2009. godine, stav 75.). Ako izjave svedoka koje je žalilac želeo da pozove ne mogu da utiču na ishod njegovog slučaja, ne nastaje problem prema članu 6. (1) i 3 (d) EKLJP-a, u slučajevima kada je zahtev da se sasluša takav svedok odbijen od strane domaćih sudova (vidi slučaj

ESLJP-a, *Kapustjak protiv Ukrajine*, br. 26230/11, presuda od 3. marta 2016. godine, stavovi 94.-95.).

70. Kada zahtev okrivljenog za ispitivanje svedoka nije uznemirujući, dovoljno je opravdan, relevantan je za predmetnu stvar i koji se argumentuje da može ojačati poziciju odbrane ili čak dovesti do njegovog oslobođanja, lokalne vlasti moraju da obezbede relevantne razloge za odbacivanje takvog zahteva (videti slučajeve ESLJP-a, *Vidal protiv Belgije*, br. 12351/96, presuda od 28. oktobra 1992. godine, stav 34.; *Sergey Afanasyev protiv Ukrajine*, br. 48057/06, presuda iz 2012. godine, stav 70.; i *Topić protiv Hrvatske*, br. 51355/10, presuda od 10. oktobra 2013. godine, stav 42.).

Primena opštih načela u okolnostima konkretnog slučaja

71. Sud ponavlja da nije njegova dužnost da zamenjuje redovne sudove, koji su u boljoj poziciji da procene dokaze kojima raspolažu, utvrde činjenice i tumače domaće pravo (vidi, na primer, slučaj ESLJP-a, *Khamidov protiv Rusije*, br. 72118/01, presuda od 15. novembra 2007. godine, stav 170.). Sud ističe da je, kada je reč o utvrđivanju činjenica i tumačenju zakona, „osetljivo” je na supsidijarnost svoje uloge i da treba da bude oprezan u preuzimanju uloge činjeničnog suda, osim kada je takvo nešto postalo neizbežnim zbog okolnosti slučaja (vidi, na primer, slučaj ESLJP-a, *Bărbulescu protiv Rumunije*, br. 61496/08, presuda iz 2017. godine, stav 129.).
72. Sud ističe da je u svojoj sudskej praksi u velikom broju slučajeva utvrdio da su činjenična pitanja i pitanja tumačenja i primene zakona u delokrugu redovnih sudova i drugih organa javne vlasti, u smislu člana 113.7 Ustava i kao takva, to su pitanja zakonitosti, osim i dok takva pitanja ne dovedu do kršenja osnovnih ljudskih prava i sloboda ili ne dovedu do neustavne situacije. Bez obzira na obim procene redovnih sudova, konačna odluka o usaglašenosti sa kriterijumima Ustava i EKLJP-om ostaje na Ustavnom sudu.

(i) *U vezi sa navodom za izmenu i proširenje optužnice (član 31. Ustava, član 6-3-a EKLJP-a)*

73. U vezi sa navodom podnosioca zahteva za povredu člana 31. Ustava i člana 6. stav 3. a) EKLJP-a, zbog toga jer Tužilaštvo i redovni sudovi nisu dali mogućnost podnosiocu zahteva da se izjasni o izmenjenoj i proširenoj optužnici protiv njega, Sud primećuje da je Apelacioni sud objasnio, kao u nastavku: **(i)** Veće Apelacionog suda ocenjuje da se ova situacija odnosi na izmenu i proširenje optužnice, koja je učinjena u smislu člana 351. ZKPK-a, kao rezultat dokaza i činjenica koje su rezultirale u glavnom ročištu. Naglašavanje da su prekršene odredbe imperativa iz člana 241. stav 1.1.7 ZKPK-a koji zahtevaju da optužnica sadrži obrazloženje je nestabilno; **(ii)** u ovom slučaju, prema stanovištu tužioca, proizišle su nove činjenice koje su uslovile izmenu i proširenje optužbe, pri čemu je tužilac blagovremeno i jasno dostavio podnosiocu zahteva informacije koje detaljno navode činjeničnu osnovu na kojoj su izmenjene i proširene optužbe protiv njega; **(iii)** postoji razlika u slučaju izmene i proširenja optužbe u ovom procesnom momentu, za razliku od prvobitne optužnice. U tom pogledu optužnica može biti izmenjena i proširena usmeno u zapisniku ili da se predloži prekid pripreme nove optužnice; **(iv)** međutim, u svakoj situaciji, dužnost je Suda da obezbedi mogućnosti i vreme za pripremu odbrane, iz zapisnika o glavnom pretresu se utvrđuje da je takva mogućnost data odbrani podnosioca zahteva; **(v)** da bi se utvrdilo da li je bilo prekoračenja optužbe, radnje podnosioca zahteva za koje se on tereti po presudi, treba posmatrati u ukupnom okviru inkriminišućih radnji događaja opisanih u izmenjenoj optužnici, a ne izdvajanjem samo ovog fragmenta kao izolovanog od događaja i njegovog toka u odnosu na žrtvu B.B.; **(vi)** činjenica da je Sud u presudi takvu činjenicu utvrdio na osnovu iskaza oštećene V.B., ne smatra se prekoračenjem optužnice iz razloga što:

a) se ne menja pravna kvalifikacija krivičnog dela (kvalifikacija za teže krivično delo, odnosno krivično delo drugačije prirode i van poglavlja za koje je optuženo); **b)** ne menja se njegova uloga u vršenju krivičnog dela prema optužnici i presudi, jer se optuženi optužuje kao saizvršilac sa drugim licima i ostalo je tako i prema presudi; **c)** izmena se sastoji u okviru istog krivičnog događaja koji se dogodio i u skladu sa dokaznim rezultatom za koje je sudsko veće utvrdilo da su određene inkriminisane radnje dokazane.

74. Iz navedenog, Sud se poziva na pravni osnov, i to na član 350.1 [Izmena optužnice u glavnom pretresu] i 351.1 [Proširenje optužnice na sudskom postupku] ZKPK-a na koje su se pozvali tužilaštvo i sudovi u vezi sa izmena i proširenje optužnice: „*350.1. Državni tužilac može u toku glavnog pretresa, ako oceni da izvedeni dokazi ukazuju da je činjenično stanje drugačije od onog iznetog u optužnici, izmeniti optužnicu ili predložiti da se glavni pretres prekine radi pripremanja nove optužnice. 351.1. Ako optuženo lice na glavnom pretresu tokom saslušanja učini krivično delo ili ako se u toku glavnog pretresa otkrije ranije učinjeno krivično delo optuženog lica, pretresno veće će po optužnici državnog tužioca, koja može biti i usmeno iznesena, proširiti glavni pretres i na to delo.*“
75. U vezi sa zahtevom za proširenje optužnice, Sud ističe relevantno obrazloženje Apelacionog suda: „*Veće ocenjuje da se ova situacija odnosi na izmenu i proširenje optužnice koja se vrši u smislu člana 351. ZKPK-a, kao rezultat dokaza i činjenica koje su rezultirale u glavnom pretresu, ističući da su imperativne odredbe iz člana 241. stav 1.1.7 ZKPK-a koje zahtevaju da optužnice sadrže obrazloženje je neodrživo. Ovakva odredba tretira prvobitnu podignutu optužnicu, ali ne i pitanje njene izmene i proširenja u glavnom pretresu, pa je konkretna procesna situacija pokrenuta van domena regulisanja ove odredbe. U konkretnom slučaju, prema stavu tužioca, proizišle su nove činjenice koje su uslovile izmenu i proširenje optužbe, pri čemu je Tužilac blagovremeno i jasno dostavio optuženom podatke koji detaljno pokazuju činjenični osnov na kojoj su optužbe izmenjene i proširene. Postoji razlika povodom izmene i proširenja optužbe u ovom procesnom momentu, za razliku od podizanja prvobitne optužnice. U ovom aspektu optužnica može biti izmenjena i proširena usmeno u zapisniku ili da se predloži prekid za pripremu nove optužnice. Međutim, u svakoj situaciji dužnost je Suda da pruži mogućnosti i vreme za pripremu odbrane. Iz zapisnika o glavnom pretresu se utvrđuje da je takva mogućnost data odbrani*“.
76. Pored toga, u pogledu položaja podnosioca zahteva nakon proširenja optužnice, Sud takođe primećuje da je Apelacioni sud naglasio: „*a) pravna kvalifikacija krivičnog dela nije promenjena (kvalifikacija za teže krivično delo, ili krivično delo druge prirode i van poglavlja za koje je optužen); b) njegova uloga u izvršenju krivičnog dela nije promenjena, prema optužnici i presudi, budući da je optuženi optužen kao saizvršilac sa drugim licima i ostao je takav prema presudi; i c) promena se sastoji u kontekstu istog krivičnog događaja koji se dogodio, a u skladu sa rezultatom dokaza za koji je sudsko veće utvrdilo da su određene inkriminišuće radnje dokazane*“.
77. Iz gore iznetog, Sud ocenjuje da je Apelacioni sud obrazložio sledeće: **(i)** tužilac je blagovremeno obavestio branioca podnosioca zahteva u vezi sa proširenjem optužnice, što je tokom sudskog postupka utvrđeno od strane Apelacionog suda da je mogućnost praktičnog i delotvornog ostvarivanja odbrane nad proširenjem optužnice dato odbrani podnosioca zahteva (vidi slučajeve ESLJP-a, *Pélissier i Sassi protiv Francuske*, citiran gore, stav 62; *Block protiv Mađarske*, citiran gore, stav 24; *Haxhia protiv Albanije*, citiran gore, stavovi 137.-138.); **(ii)** koji god je navodni nedostatak mogao postojati u vezi sa proširenjem optužnice ispravljen je u kasnijoj fazi u žalbenom postupku (vidi slučajeve ESLJP-a, *Dallos protiv Mađarske*, gore citiran, stavovi 49.-52.; *Sipavičius protiv Litvanije*, citiran gore, stavovi 30.-33., *Zhupnik protiv Ukrajinę*, citiran gore,

stavovi 39.-43., i Gelenidze protiv Gruzije, citiran gore, stav 30.); (iii) proširenje optužnice protiv podnosioca zahteva nije promenilo kvalifikaciju krivičnog dela i nije promenilo ulogu podnosioca zahteva u izvršenju krivičnog dela i stoga je bilo dovoljno predvidljivo za podnosioca zahteva jer predstavlja suštinski element optužnice (vidi slučajeve ESLJP-a, De Salvador Torres protiv Španije, br. 21525/93, presuda iz 1996. godine, stav 33; i Sadak i drugi protiv Turske (br.1), br. 29900/96 29901/96 29902 /96 29903/96 Presuda od 17. jula 2001. i 52 i 56).

78. U ovom kontekstu, Sud ističe obrazloženje Vrhovnog suda: „*Izmena optužnice se sastoji od istog krivičnog događaja koji se dogodio, a u skladu sa dokazima, Prvostepeni sud je u presudi konstatovao verziju događaja koja je povoljnija za optuženog, a to je da je na žrtvu pucao pripadnik oružane grupe, tako da u celini situacija podnosioca zahteva nije otežana u odnosu na inkriminišuću količinu koja mu je stavljena na teret prema izmenjenom i proširenom optužnicom. Iz spisa predmeta i pobijanih presuda proizlazi da su sudovi dali mogućnost i vreme podnosiocu zahteva da se pripremi, a to potvrđuje i zapisnik sa glavnog pretresa da je takva mogućnost data optuženom.*“
79. Sud ocenjuje da navod podnosioca za povredu postupka zbog toga jer tužilaštvo i redovni sudovi nisu dali mogućnost njegovoj odbrani da se protiv njega izjasni o izmenjenoj i proširenoj optužnici, ne predstavlja povredu člana 31. Ustava u vezi sa članom 6 (3) (a) EKLJP-a.

(ii) *U vezi sa navodom o povredi prava na odbranu podnosioca zahteva (član 31. Ustava, član 6-3. EKLJP, član 61. stav 3. ZKPK)*

80. U vezi sa navodom podnosioca zahteva o povredi člana 31. Ustava i člana 6. (3) (a) EKLJP i pozivajući se na član 61. stav 3. [Prava branioca kao zastupnika okrivljenog] ZKPK jer su istražne radnje – ispitivanje svedoka, oštećenih, identifikaciju okrivljenog – podnosioca zahteva, sprovedene bez prisustva branioca podnosioca zahteva, Sud primećuje da je Osnovni sud razjasnio, kao u nastavku: „*Što se tiče identifikacije lica putem fotografije, Sud je utvrdio da je ova identifikacija izvršena u skladu sa odredbom člana 120. ZKP-a, što je posebna odredba koja reguliše identifikaciju lica ili stvari (predmeta) i u nijednom stavu navedenog člana prisustvo branioca nije potrebno i nije neophodno. Odbrana okrivljenog pogrešno se poziva na odredbu člana 61. stav 3. koja predviđa: branilac ima pravo da bude blagovremeno obavešten o mestu i vremenu sprovodenja istražnih radnji, da u njima učestvuje i da se upozna sa spisima predmeta i dokazima, u skladu sa odredbama ovog zakonika. Dakle, radi se o opštoj odredbi, koja u poslednjem delu kaže da je ovo pravo u skladu sa odredbama zakonika, što znači da samo u slučajevima kada je to konkretnom odredbom izričito definisano, branilac ima ovo pravo. Na primer, kao što je definisano u odredbi člana 132., stav 5, ZKPK-a, povodom uzimanja izjave u prethodnom postupku, dok član 120. PKZK-a ne predviđa takvu obaveznu.*“
81. Sud takođe primećuje da je u vezi sa iskazima svedoka za identifikaciju podnosioca zahteva Apelacioni sud obrazložio kao u nastavku: „*Različiti gore pomenuti svedoci, u određenim situacijama događaja bili su prisutni, suočili se i posmatrali optuženog. Štaviše, izjave svedoka su specifične u odnosu na osobine i tipične karakteristike optuženog, kao što su boja očiju, lice, kosa, visina tela. Ove okolnosti uzete odvojeno ukazuju na činjenicu učešća optuženog u krivičnim događajima. Ovi dokazi povezani u svom jedinstvu se dopunjaju međusobno, daju potpuni pregled i nesumnjivo dokazuju učešće, ulogu i doprinos optuženog u izvršenju krivičnog dela za koja je optužen. Shodno tome, identifikacija od strane većeg broja svedoka sa konkretnim opisima osobina optuženog, u različitim okolnostima inkriminisanih događaja, ukazuje na stvarnu i sigurnu identifikaciju. Prema tome, može se zaključiti da ukupan*

iznos dostavljenih činjenica i neposrednih informacija predstavlja dovoljan dokazni i identifikacioni materijal, te kao takav može poslužiti za jasan i tačan zaključak o krivičnoj odgovornosti optuženog kao rezultat učešća u vidu saučesništva sa drugim licima u izvršenju krivičnih dela opisanih u presudi za koje je proglašen krivim“.

82. Sud takođe primećuje da je Vrhovni sud, u vezi sa identifikacijom podnosioca zahteva i učešćem odbrane u istražnim radnjama, obrazložio na sledeći način: „*U ovom aspektu, prvostepeni sud je u okviru događaja razjasnio i precizirao inkriminišuće radnje koje je preduzeo na osnovu dokaza koje je ocenio kao pouzdane, ne utičući na suštinu optužbe. Dakle, u ovom pogledu, prvostepeni sud je prilikom utvrđivanja tačnosti, istinitosti i verodostojnosti iskaza svedoka dao dovoljne i ubedljive razloge koje prihvata i ovaj sud. Ocenjujući iskaz ove svedokinje, Sud je detaljno analizirao kako je mogla da identificuje osuđenog. U ovom kontekstu bitan je epilog konačnog nalaza prema presudi. Optuženi se prema optužnici tereti da je iz kalašnjikova pucao i ubio preminulog B, dok sudska veće ne prihvata ovu verziju događaja, a u presudi je utvrdio verziju događaja koja je povoljnija za osuđenog, a to je da je na poginulog pucao pripadnik oružane grupe, pa mu u celini situacija nije otežana u odnosu na inkriminisani obim za koji se tereti po izmenjenoj i proširenoj optužnici. Vrhovni sud ocenjuje da navod u zahtevu za neobaveštenje odbrane da a priori učestvuje u istražnim radnjama ne čini dokaze neprihvatljivim, jer je odbrana imala mogućnost da ospori zakonitost i dovede u pitanje osigurane dokaze tokom određenih istražnih radnji. U kasnijim fazama krivičnog postupka, takva povreda se mora oceniti u kontekstu uticaja na pravilnost i zakonitost sudske odluke a u konkretnom slučaju to ne predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka.“*
83. Iz gore navedenog, Sud ocenjuje da ovaj navod podnosioca zahteva, u smislu člana 61.3 ZKPK-a, više predstavlja njegovo neslaganje sa tumačenjem koje su dali redovni sudovi i kao takvo predstavlja pitanje zakonitosti.
84. Sud ocenjuje da je navod podnosioca zahteva u vezi sa članom 61.3 ZKPK-a pitanje zakonitosti i ne predstavlja povredu člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. (3) (a) EKLJP-a.

(iii) U vezi sa navodom o saslušanju novih svedoka (član 31. Ustava, član 6-3. EKLJP-a, član 288.2 ZKPK-a) – suočavanje kao pojam

85. U vezi sa navodom podnosioca zahteva za povredu člana 31. Ustava i člana 6. (3) d) EKLJP-a koja se odnosi na član 288. stav 2. ZKPK, jer se predlog novih svedoka može prihvati samo ako se predloženi svedoci nisu poznavali u vreme drugog početnog ročišta, Sud primećuje da je Apelacioni sud pojasnio: „**(i)** žalbeni navod da je došlo do povrede odredbe člana 288. stav 2. ZKPK-a je neosnovan jer stav 1. citirane odredbe dozvoljava strankama, braniocu i oštećenom, čak i nakon utvrđivanja glavnog pretresa, da zahteva pozivanje novih svedoka i veštaka ili da se prikupe novi dokazi u glavnom pretresu; **(ii)** štaviše, činjenica je da odredba člana 288. stav 2. ZKPK-a posebno vodi računa o pravu optuženog na pravično suđenje, kako se ne bi povredilo u slučaju odbijanja predloženog dokaza, ali to ne znači da su predlozi stranaka i oštećenih za saslušanje novih svedoka i dokaza treba da idu samo u korist optuženog podnosioca zahteva.“
86. Sud takođe primećuje da je za isti navod Vrhovni sud ponovio: „*Član 288.1 ZKPK-a dozvoljava stranke, branioca i oštećeno lice i posle zakazivanja glavnog pretresa da zahtevaju da novi svedoci ili veštaci budu pozvani na glavni pretres ili da budu pribavljeni novi dokazi. A ne kako bez prava tvrdi podnositelj zahteva da bi u konkretnom slučaju to važilo samo za podnosioca zahteva i nikako za oštećenu stranu. Vrhovni sud ocenjuje da navod u zahtevu za neobaveštenje odbrane da a priori*

učestvuje u istražnim radnjama ne čini dokaze neprihvatljivim, jer je odbrana imala mogućnost da ospori zakonitost i dovede u pitanje dokaze izvedene tokom određenih istražnih radnji. U daljim fazama krivičnog postupka ovakva povreda se mora ocenjivati u kontekstu uticaja na pravilnost i zakonitost sudske odluke i u konkretnom slučaju to ne predstavlja bitnu povedu odredaba krivičnog postupka.“

87. Sud ocenjuje da i navod podnosioca zahteva o tumačenju i sproveđenju člana 288.1 ZKPK-a je više njegovo neslaganje o načinu kako su redovni sudovi protumačili i sproveli predmetni član, i kao takvo predstavlja pitanje zakonitosti. Sem toga, Sud ponavlja da je prihvatljivost dokaza pitanje regulisano domaćim zakonom i domaćim sudovima, i jedina briga Suda je prema članu 31. Ustava u vezi sa članom 6. (1) i 3 (d) EKLJP-a je da ispita da li je postupak vođen pravično (vidi slučaj ESLJP-a, *Al-Khawaja i Tahery protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, citiran iznad, stav 118.).
88. U tom kontekstu, Sud ocenjuje da redovni sudovi nisu uskratili pravo podnosiocu zahteva da predlaže nove svedoke, ali su istakli da se predlog svedoka odnosi i na oštećene, što je u skladu sa punom jednakošću oružja stranaka u krivičnim predmetima, kako je zagarantovano članom 31. Ustava, u vezi sa članom 6-3-d EKLJP-a (vidi slučaj ESLJP-a, *Perna protiv Italije*, citiran iznad, stav 29.; *Murtazaliyeva protiv Rusije*, citiran iznad, stav 139.; i *Solakov protiv Biće Jugoslovenske Republike Makedonije*, citiran iznad, stav 57.).
89. Iz navedenog, Sud ocenjuje da ne proizilazi da postupci nisu izvođeni pravilno i da njihov razvoj ne otkriva povedu člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. stav 3. d) EKLJP-a.

(iv) U vezi sa navodom o saslušanju svedoka u korist podnosioca zahteva (član 31. Ustava, član 6-3-d EKLJP-a) – Jednakost oružja

90. U vezi sa navodom podnosioca zahteva o povredi člana 31. Ustava i člana 6. stav 3. tačka d) EKLJP-a jer sudovi nisu saslušali svedoke koji bi svedočili u korist podnosioca zahteva ili bi barem njihov iskaz bio neutralan, Sud primećuje da je Osnovni sud saslušao iskaze svedoka S. M. i I. Č, koji su **u prilog alibija** podnosioca zahteva izjavili da je kritičnog dana izvršenja krivičnih dela podnositelj zahteva bio u Beogradu i ne u Peći, odnosno u mestu gde su se dogodili zločini za koje je tužilaštvo teretilo podnosioca zahteva.
91. U tom kontekstu, Sud ocenjuje da je, što se pravičnog izvođenja pravde tiče, veoma značajno da su sudovi saslušali i svedoke u korist podnosioca zahteva, dok je teret data iskazu tih svedoka stvar jurisdikcije i delokruga redovnih sudova, koje Sud – po principu supsidijarnosti – ne može zameniti sopstvenom ocenom.
92. Sud navodi da član 31. Ustava u vezi sa članom 6. (3) i d) EKLJP-a ne daje podnosiocu zahteva neograničeno pravo da obezbedi dovođenje svedoka na sudu. Obično pripada sudovima da odluče da li je potrebno ili preporučljivo unakrsno ispitivanje svedoka, (vidi slučaj ESLJP-a, *S.N. protiv Švedske*, citiran gore, stav 44.).
93. U vezi sa dokaznom snagom svedoka pozvanih u korist podnosioca zahteva, Osnovni sud je zaključio: „*Odrana okrivljenog u pogledu njegovog alibija, pre svega, nije vremenski ispravna, pa je tokom vremena dolazilo do promena, tj. nelogično je, nije zasnovano na materijalnim dokazima, dok iskazi svedoka S. M., I. Č., nisu pouzdani za Sud jer nemaju podršku ni u jednom drugom dokazu, već su u suprotnosti sa iskazima svedoka F. Sh., S. T. i B. M., a suprotni su i iskazima svedoka A. N., i svih svedoka koji su okrivljenog identifikovali kao učesnika u krivičnom delu*“.

94. U tom kontekstu, Apelacioni sud je potvrdio: „*Svedok S.T. i svedok F. Sh., potvrđuju prisustvo optuženog u danima događaja. Iсти су познавали оптуžеног зato што су zajedno radili kao osoblje posmatračke misije OEBS-a u Pećи. Prisustvo okriviljenog u Pećи u то време потvrđuje и njegova komšinica B.M., koji dokazi zajedno odbacuju alibi optuženog da je u време izvršenja ovih krivičnih dela bio na studijama u Beogradu, Republika Srbija. Da je optuženi bio pripadnik rezervnog sastava policije svedoči kopija spiska od 03.juna 1999. godine, коју је издало Министарство унутрашњих послова - Секретаријат у Pećи od командира Главне полицијске станице, Stojanović M. A, да се не radi o другом лицу са истим именом и презименом доказују материјални докази, односно obezbeđeni доказ из отворених извора када је Министарство унутрашњих послова 1999. године објавило убијене припаднике полиције 1998. године на Косову.*“
95. Vrhovni sud je takođe potvrdio: „*Kako proizilazi iz spisa predmeta, pobijane presude u celini, odnosno njihove izreke su jasne, razumljive i ne sadrže protivrečnosti sa samim sobom niti sa iznetim razlozima. O odlučnim činjenicama prvostepeni sud je dao dovoljno obrazloženja ocenjujući tačnost protivrečnih dokaza kao i obrazloženja gde se isti zasnova povodom utvrđivanja ovog krivičnopravnog predmeta, a posebno u slučaju dokazivanja postojanja krivičnog dela. Prvostepeni sud je dokaze ocenio u skladu sa zakonskim odredbama, jasno izlažući koje činjenice i iz kojih razloga ih smatra dokazanim ili nedokazanim. Takođe je dao jasna obrazloženja o mestu, vremenu i načinu izvršenja krivičnog dela. Dakle, obe presude nižestepenih sudova ne sadrže bitne povrede odredaba krivičnog postupka i iste su pravno održive. Iznete okolnosti u presudama su jasne i u skladu sa zakonskim odredbama koje tačno podležu krivičnom delu za koje je osuđeni proglašen kriminom. U ovom aspektu, prvostepeni sud je u okviru događaja razjasnio i precizirao inkriminišuće radnje koje je preduzeo na osnovu dokaza, koje je ocenio kao pouzdane ne utičući na suštinu optužbe. Dakle, u ovom pogledu, prvostepeni sud je prilikom utvrđivanja tačnosti, istinitosti i verodostojnosti iskaza svedoka dao dovoljne i ubedljive razloge koje prihvata i ovaj sud.*
96. Iz navedenog, Sud ocenjuje da navod podnosioca zahteva za povredu procesnih garancija jer sudovi nisu saslušali svedoke koji bi svedočili u korist podnosioca zahteva, ne predstavlja povredu člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. (3) (d) EKLJP.

Zaključak

97. Kao zaključak gornje analize i opšte ocene krivičnog procesa protiv podnosioca zahteva, Sud ocenjuje da su redovni sudovi: **(i)** objasnili da proširenjem optužnice krivično delo nije prekvalifikованo, niti je otežan položaj podnosioca zahteva kao optuženog; **(ii)** poštovali prava odbrane tokom sprovođenja krivičnog procesa; **(iii)** adresirali su navod podnosioca zahteva za saslušanje novih svedoka; i **(iv)** poštovali načelo jednakosti stranaka saslušavanjem svedoka za i protiv podnosioca zahteva.
98. Sud ocenjuje da posebne garancije iz člana 6. stav 3. ilustruju pojam pravičnog suđenja u pogledu tipičnih procesnih situacija koje se javljaju u krivičnim predmetima, ali da je njihova suštinska svrha da doprinesu obezbeđivanju pravde krivičnog postupka kao celina. Dakle, garancije sadržane u članu 6. (3) nisu same po sebi cilj, i moraju se tumačiti uzimajući u obzir funkciju koju imaju u kontekstu razvoja postupka u celini (vidi predmete ESLJP-a, Ibrahim i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 50541/08, 50571/08, 50573/08, 40351/09 presuda od 13. septembra 2016. godine, stav 251; i Mayzit protiv Rusije, br. 63378/00 presuda od 20. januara 2005. godine, stav 77).

99. Iz gore navedenog, Sud nalazi da razvoj ovog krivičnog procesa u celini ne predstavlja povredu člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. stav 3. (a) i (d) EKLJP-a.
100. Sud takođe smatra da navodi o povredi člana 9. (2) MPGPP ne može biti predmet ustavnog razmatranja, jer isti ne pokreće neko novo pitanje koje nije razmotreno u okviru člana 31. Ustava, u vezi sa članom 6. (3) (a) i (d) EKLJP-a (vidi, *mutatis mutandis*, slučajeve Suda br. [KI65/15](#), podnositelj zahteva *Tatjana Davila, Ljubiša Marić, Zorica Kršenković, Zlatko Jevtić*, presuda od 14. septembra 2016. godine; i br. [KI193/18](#), podnositelj *Agron Vula*, presuda od 22. aprila 2020. godine).

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, u skladu sa članom 113. 1. i 7. Ustava, članovima 20. i 47. Zakona i pravilom 48 (1) (a) Poslovnika, na sednici održanoj 7. novembra 2023. godine,

ODLUČUJE

- I. DA PROGLASI jednoglasno zahtev prihvatljivim;
- II. DA UTVRDI, sa sedam (7.) glasova za i jedan (1.) protiv, da presuda [Pml. br. 19/2022] Vrhovnog suda od 5. februara 2022. godine, presuda [APS. br. 22/2021] Apelacionog suda od 12. oktobra 2021. godine; presuda [ST. br. 15/19] Osnovnog suda, od 11. februara 2021. godine u ovoj krivičnoj stvari nisu u suprotnosti sa stavovima 1, 2. i 4. člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo i članom 6. (3) (a), (b) i (d) (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima;
- III. DA DOSTAVI ovu presudu stranama i, u skladu sa članom 20.4 Zakona, da objavi istu u Službenom listu;
- IV. DA UTVRDI da ova presuda stupa na snagu na dan objavljivanja u Službenom listu Republike Kosovo, u skladu sa članom 20. (5) Zakona.

Sudija izvestilac

Selvete Gërxhaliu-Krasniqi

Predsednica Ustavnog suda

Gresa Caka-Nimani

